

ความสัมพันธ์ระหว่างระดับความเสี่ยงกับระยะเวลาที่ผู้สอบบัญชี
ใช้ในการออกรายงานผู้สอบบัญชีของบริษัทที่จดทะเบียนใน
ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย

พจนานถ ตะละศักดิ์

การศึกษาค้นคว้าอิสระเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรบัญชีมหาบัณฑิต
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย
ปีการศึกษา 2562
ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยหอการค้าไทย

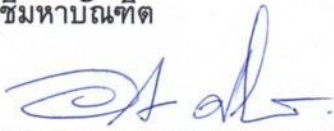
ความสัมพันธ์ระหว่างระดับความเสี่ยงกับระยะเวลาที่ผู้สอบบัญชี
ใช้ในการออกรายงานผู้สอบบัญชีของบริษัทที่จดทะเบียนใน
ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย

พจนานถ ตะละศักดิ์

การศึกษาค้นคว้าอิสระเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรบัญชีมหาบัณฑิต
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย
ปีการศึกษา 2562
ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยหอการค้าไทย

หัวข้อการศึกษาค้นคว้าอิสระ	ความสัมพันธ์ระหว่างระดับความเสี่ยงกับระยะเวลาที่ผู้สอบบัญชีใช้ในการออกรายงานผู้สอบบัญชีของบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย
ชื่อผู้ศึกษา	นางสาวพจนานถ ตะละศักดิ์
ปริญญา	บัญชีมหาบัณฑิต
อาจารย์ที่ปรึกษา	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วศินี ธรรมศิริ
ปีการศึกษา	2562

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยหอการค้าไทยอนุมัติให้นับการศึกษาค้นคว้าอิสระเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรบัญชีมหาบัณฑิต

 .....ผู้อำนวยการหลักสูตร
 (รองศาสตราจารย์อรฤดี ศรีธราพิพัฒน์)

คณะกรรมการสอบการศึกษาค้นคว้าอิสระ

 .....ประธานกรรมการ
 (รองศาสตราจารย์ ดร.ศิลปพร ศรีจันเพชร)

 .....กรรมการ
 (ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุกัญญา รักพานิชมณี)

 .....อาจารย์ที่ปรึกษา
 (ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วศินี ธรรมศิริ)

หัวข้อการศึกษาค้นคว้าอิสระ	ความสัมพันธ์ระหว่างระดับความเสี่ยงกับระยะเวลาที่ผู้สอบบัญชีใช้ในการออกรายงานผู้สอบบัญชีของบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย
ชื่อผู้ศึกษา	นางสาวพจนาน ทะละศักดิ์
ปริญญา	บัญชีมหาบัณฑิต
อาจารย์ที่ปรึกษา	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วศินี ธรรมศิริ
ปีการศึกษา	2562

บทคัดย่อ

การศึกษาในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างระดับความเสี่ยงกับระยะเวลาที่ผู้สอบบัญชีใช้ในการออกรายงานผู้สอบบัญชีของบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย โดยเก็บรวบรวมข้อมูลจากงบการเงินประจำปีของบริษัทที่อยู่ในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ปี 2561 จำนวน 429 บริษัท

จากการศึกษา พบว่า ค่า Z-Score ที่ใช้ในการประเมินระดับความเสี่ยงว่าบริษัทนั้นๆ มีโอกาสมากแค่ไหนที่จะเข้าสู่ภาวะล้มละลาย และการแสดงความเห็นของผู้สอบบัญชีรับอนุญาตที่เปลี่ยนแปลงจากความเห็นแบบไม่มีเงื่อนไข มีความสัมพันธ์เชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติกับระยะเวลาที่ผู้สอบบัญชีใช้ในการออกรายงานผู้สอบบัญชี ในขณะที่การตรวจสอบโดยสำนักงานสอบบัญชีขนาดใหญ่ (BIG 4) และขนาดของกิจการมีความสัมพันธ์เชิงลบอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติกับระยะเวลาที่ผู้สอบบัญชีใช้ในการออกรายงานผู้สอบบัญชี

คำสำคัญ: ความเสี่ยงทางธุรกิจ ความเสี่ยงในการสอบบัญชี รายงานผู้สอบบัญชี ระยะเวลาตรวจสอบบัญชี

Independent Study Title	The Relationship between Risk Levels and Audit Report Lag of Listed Companies in Thailand
Author	Miss Potjanart Talasak
Degree	Master of Accounting
Independent Study Advisor	Assistant Professor Dr. Wasinee Thammasiri
Academic Years	2019

Abstract

The objective of this study is to examine the relationship between risk levels and the time period of the auditor's reports or audit report lag of listed companies in Thailand. The data are from the financial statement of 429 listed companies in 2018.

The results of the study indicate that Z-Score, the indicator of bankruptcy risk, and modified audit opinion have statistically significant positive relationships with audit report lag. Big 4 accounting firms, and size of the company have statistically significant negative relationships with audit report lag.

Keywords: Business Risk, Audit Risk Assessment, Audit Report, Audit Period

กิตติกรรมประกาศ

การศึกษาค้นคว้าอิสระเรื่องนี้สำเร็จได้ด้วยความกรุณาจาก ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วศินี ธรรมศิริ อาจารย์ที่ปรึกษาการค้นคว้าอิสระที่ได้ให้ความกรุณาแนะนำ ตรวจสอบและแก้เนื้อหา ตลอดจนให้กำลังใจในการศึกษาค้นคว้าอิสระ ผู้เขียนขอขอบพระคุณท่านเป็นอย่างยิ่ง นอกจากนี้ ผู้เขียนขอขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ ดร.ศิลปพร ศรีจันเพชร ที่ให้ความกรุณาในการรับเป็น ประธานในการสอบ และ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุกัญญา รักพานิชมณี ที่ให้ความกรุณาเป็น กรรมการในการสอบ ซึ่งท่านได้ให้คำแนะนำอันเป็นประโยชน์ ซึ่งมีส่วนทำให้งานค้นคว้าอิสระ ในครั้งนี้ให้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

สุดท้ายนี้ขอกราบขอบพระคุณบิดา มารดา เพื่อนนักศึกษาทุกคน และเจ้าหน้าที่ประสานงาน หลักสูตรบัญชีมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย ที่เป็นกำลังใจ และคอยให้ความช่วยเหลือ ให้การศึกษาค้นคว้าอิสระครั้งนี้สำเร็จได้ด้วยดี ซึ่งประโยชน์ของงานวิจัยฉบับนี้ผู้เขียนขอมอบ แต่ผู้มีพระคุณทุกท่าน และหากผลการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้มีข้อบกพร่องประการใด ผู้วิจัยขอน้อมรับ ความผิดพลาดไว้เพื่อปรับปรุง และแก้ไขในโอกาสต่อไป

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อ	ง
กิตติกรรมประกาศ	จ
สารบัญ	ช
สารบัญตาราง	ฉ
สารบัญภาพ	ญ
บทที่	
1 บทนำ	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
วัตถุประสงค์ของการศึกษา	3
ขอบเขตการศึกษา	3
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	3
2 แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	4
แนวคิดและทฤษฎี	4
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	14
3 ระเบียบวิธีการศึกษา	22
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	22
กรอบแนวคิด	22
ตัวแปรในการศึกษา	23
เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา	25
การเก็บรวบรวมข้อมูล	26
การวิเคราะห์ข้อมูล	27

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	28
5 สรุปผลการศึกษา อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	32
สรุปผลการศึกษา	32
อภิปรายผล	32
ข้อเสนอแนะสำหรับการศึกษารั้งนี้	35
ข้อเสนอแนะสำหรับการศึกษารั้งต่อไป	36
บรรณานุกรม	37
ประวัติผู้ศึกษา	41

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
1 ข้อมูลทางสถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics)	28
2 ผลการทดสอบความสัมพันธ์แบบหนึ่งต่อหนึ่งระหว่างตัวแปรกับตัวแปร (บนขวา Pearson ล่างซ้าย Spearman's rho)	29
3 ผลการทดสอบตามสมมติฐานการวิจัย	30

สารบัญภาพ

ภาพที่	หน้า
1 กรอบแนวคิดของการศึกษา	23

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ในสภาวะวิกฤติการณ์ทางเศรษฐกิจที่รุนแรงมากขึ้น อาจเกิดความเสี่ยงที่ไม่สามารถคาดการณ์ความเสี่ยงและความเสียหายที่อาจเกิดขึ้นอย่างแน่ชัด ความเสี่ยงทางธุรกิจ (Business Risk) แต่ละธุรกิจแตกต่างกัน ซึ่งผลเสียจะมากหรือน้อยนั้นขึ้นอยู่กับความพร้อมรับมือและความสามารถในการจัดการความเสี่ยงของผู้ประกอบการ โดยความเสี่ยงหลักแบ่งออกเป็น 2 ประเภท ได้แก่ ความเสี่ยงภายใน (Internal risk) และความเสี่ยงภายนอก (External risk)

ตามมาตรฐานการสอบบัญชี รหัส 200 เรื่องวัตถุประสงค์โดยรวมของผู้สอบบัญชีรับอนุญาต และการปฏิบัติงานตรวจสอบตามมาตรฐานการสอบบัญชี พ.ศ. 2555 ระบุว่า การปฏิบัติงานการตรวจสอบบัญชีนั้น ผู้สอบบัญชีรับอนุญาตต้องปฏิบัติตามมาตรฐานการสอบบัญชี ซึ่งการปฏิบัติงานสอบบัญชีดังกล่าวอาจเกิดความเสี่ยงต่อผู้สอบบัญชี ได้ในหลายรูปแบบอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ดังนั้น ผู้สอบบัญชีจึงต้องใช้วิจารณญาณเกี่ยวกับผู้ประกอบวิชาชีพในการประเมินความเสี่ยงการสอบบัญชี (Audit Risk Assessment) ในทุกขั้นตอนของกระบวนการตรวจสอบบัญชี เพื่อให้แน่ใจว่า ความเสี่ยงได้ลดลง จนถึงระดับต่ำสุดที่ยอมรับได้ ซึ่งความเสี่ยงในการสอบบัญชี (Risk) ได้แก่ ความเสี่ยงสืบเนื่อง (Inherent Risk) เป็นความเสี่ยงที่ไม่อาจหลีกเลี่ยงได้ เกิดจากประมาณการทางบัญชี หรือความผิดพลาดที่มีสาระสำคัญต่องบการเงิน ความเสี่ยงจากการควบคุม (Control Risk) เป็นความเสี่ยงที่เกิดขึ้นจากการควบคุมภายในของกิจการไม่สามารถป้องกันหรือแก้ไขได้ และความเสี่ยงจากการตรวจสอบ (Detection Risk) เป็นความเสี่ยงที่วิธีการสอบบัญชีที่ใช้ไม่สามารถพบความผิดพลาดหรือความผิดพลาดที่เกิดขึ้นต่องบการเงิน ความเสี่ยงที่เพิ่มขึ้น อาจส่งผลให้ผู้สอบบัญชีจะต้องขยายขอบเขตการตรวจสอบ และต้องใช้เวลาตรวจสอบนานยิ่งขึ้น (สภาวิชาชีพบัญชี ในพระบรมราชูปถัมภ์, 2555)

การเปิดเผยข้อมูลอย่างเพียงพอและทันเวลา เพื่อความโปร่งใสและเป็นธรรมต่อการลงทุน บริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยต้องจัดทำและนำเสนอข้อมูลในระยะเวลาที่กำหนด ได้แก่ ข้อมูลตามรอบระยะเวลาบัญชี คือ งบการเงิน แบบแสดงรายการข้อมูลประจำปี (แบบ 56-1) และรายงานประจำปี เป็นต้น และข้อมูลตามเหตุการณ์ ในกรณีที่มีเหตุการณ์ใดสำคัญเกิดขึ้น เช่น คณะกรรมการบริษัทมีมติจ่ายหรืองดจ่ายเงินปันผล การเพิ่มทุน การควบรวมกิจการ การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างผู้ถือหุ้น หรือมีเหตุการณ์ที่กระทบต่อการประกอบธุรกิจของบริษัทอย่างมีนัยสำคัญ เป็นต้น ซึ่งบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยบาง

บริษัท อาจมีการนำส่งข้อมูลล่าช้าหรือเกินระยะเวลาที่กำหนด โดยจะมีความเสี่ยงที่ทำให้เกิดเหตุการณ์ดังกล่าวได้ ยกตัวอย่างเช่น กิจการมีจำนวนบริษัทย่อย บริษัทร่วม และบริษัทที่เกี่ยวข้องกันมาก ทำให้ต้องใช้ระยะเวลาในการจัดทำและรวบรวมข้อมูลนาน และความเห็นของผู้สอบบัญชีรับอนุญาตที่มีเงื่อนไข ทำให้มีปัญหาคือข้อสงสัยเกี่ยวกับความเห็นในการออกงบการเงิน และบริษัทที่มีผลขาดทุน อยากจะให้ราคาหุ้นทรงตัวก่อน ยังไม่ยอมยกให้หุ้นตกต่อนี้เป็นต้น ส่งผลให้นักลงทุนนำข้อมูลที่เปิดเผยต่อสาธารณะไปใช้ไม่ทันต่อการตัดสินใจลงทุนในธุรกิจนั้น ซึ่งจะต้องตระหนักถึงปัจจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องก่อนการตัดสินใจลงทุนในงบการเงินแบบแสดงรายการข้อมูลประจำปี (แบบ 56-1) และรายงานประจำปี (ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย, 2562)

อย่างไรก็ตาม การลงทุนในตลาดหลักทรัพย์ย่อมมีความเสี่ยง ซึ่งต้องใช้ข้อมูลที่เปิดเผยต่อสาธารณะไปใช้ในการตัดสินใจลงทุนในธุรกิจนั้น

จากงานวิจัยที่ผ่านมาของเกรียงไกร บุญเลิศอุทัย และคณะฯ (2562) ได้ศึกษาผลกระทบของคะแนนการกำกับดูแลกิจการและคุณลักษณะคณะกรรมการบริษัทต่อความทันเวลาของงบการเงิน และงานวิจัยของสุวดี สัตยารักษ์วิทย์ และอัญชลี พิพัฒน์เสริญ (2555) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการกำกับดูแลกิจการและระยะเวลาที่ใช้ในการออกรายงานการสอบบัญชี ซึ่งงานวิจัยดังกล่าวได้ศึกษาเพียงตัวแปรที่เกี่ยวกับการกำกับดูแลกิจการเท่านั้น และงานวิจัยของนนทวรรณ ยมจินดา และคณะฯ (2562) ได้ศึกษาความเสี่ยงในการสอบบัญชีกับระยะเวลาการออกรายงานผู้สอบบัญชี : กรณีรายงานการสอบบัญชีที่มีการระบุถึงเรื่องสำคัญในการตรวจสอบ ซึ่งงานวิจัยนี้ได้ศึกษาตัวแปรที่เกี่ยวกับความเสี่ยงในการสอบบัญชี ได้แก่ ประเภทอุตสาหกรรม ธุรกิจการเงิน ผลการดำเนินงานขาดทุนสุทธิ ขนาดของกิจการ รายได้ของกิจการ ประเภทการแสดงความเห็นของผู้สอบบัญชี สำนักงานสอบบัญชีที่อยู่ในกลุ่ม Big 4 คือ PWC EY Deloitte และ KPMG เท่านั้น โดยยังมีปัจจัยอื่นเพิ่มเติมที่ส่งผลต่อระยะเวลาที่ใช้ในการออกรายงานผู้สอบบัญชี

ดังนั้น ผู้ทำวิจัยจึงได้ทำการศึกษาเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างระดับความเสี่ยงกับระยะเวลาที่ผู้สอบบัญชีใช้ในการออกรายงานผู้สอบบัญชีของบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย โดยผู้วิจัยได้พิจารณาความเสี่ยงของบริษัท โดยปัจจัยที่นำมาเลือกใช้ ได้แก่ ความเห็นของผู้สอบบัญชีรับอนุญาต Altman Z-Score การขึ้นเครื่องหมายห้ามหรือเตือนให้นักลงทุนระมัดระวังในประเด็นต่าง ๆ จำนวนบริษัทย่อย บริษัทร่วม และบริษัทที่เกี่ยวข้องกัน อัตราส่วนหนี้สินต่อส่วนของผู้ถือหุ้น และบริษัทที่มีผลขาดทุน เพื่อหาความสัมพันธ์ระหว่างระดับความเสี่ยงกับระยะเวลาที่ผู้สอบบัญชีใช้ในการออกรายงานผู้สอบบัญชีของบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างระดับความเสี่ยงกับระยะเวลาที่ผู้สอบบัญชีใช้ในการออกรายงานผู้สอบบัญชีของบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย

ขอบเขตการวิจัย

ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างระดับความเสี่ยงกับระยะเวลาที่ผู้สอบบัญชีใช้ในการออกรายงานผู้สอบบัญชีของบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย โดยใช้ข้อมูลงบการเงินประจำปีของบริษัทที่อยู่ในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ยกเว้น บริษัทในกลุ่มธนาคาร กลุ่มเงินทุนและหลักทรัพย์ กลุ่มธุรกิจประกันภัยและประกันชีวิต กองทุนรวมอสังหาริมทรัพย์ รวมถึงบริษัทที่มีข้อมูลไม่ครบถ้วน บริษัทที่มีระยะเวลาที่ใช้ในการออกรายงานการสอบบัญชี ยาวนานกว่าผิดปกติภายหลัง 90 วัน หลังวันปิดงบ และบริษัทที่ไม่ได้มีการออกรายงานการสอบบัญชี สิ้นสุดวันที่ 31 ธันวาคม 2561 ของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ปี 2561

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

ทราบความสัมพันธ์ระหว่างระดับความเสี่ยงกับระยะเวลาที่ผู้สอบบัญชีใช้ในการออกรายงานผู้สอบบัญชีของบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

ความเห็นของผู้สอบบัญชีรับอนุญาต

โดยระบุไว้ในมาตรฐานการสอบบัญชีรหัส 700 (ปรับปรุง 2559) ซึ่งผู้สอบบัญชีรับอนุญาตเป็นผู้แสดงความเห็นต่องบการเงินที่ตรวจสอบว่า งบการเงินนั้นถูกต้องตามควรในสาระสำคัญและได้จัดทำตามมาตรฐานการรายงานทางการเงินหรือไม่ มีข้อบ่งชี้ในเรื่องความผิดปกติที่ผู้วิเคราะห์งบการเงินควรให้ความสนใจเป็นพิเศษหรือไม่ ซึ่งผู้สอบบัญชี จึงจะต้องมีความเป็นอิสระและไม่มีส่วนได้เสียกับกิจการ

ดังนั้น รายงานผู้สอบบัญชี จึงได้ระบุถึงความเห็นของผู้สอบบัญชีต่องบการเงินที่แสดงให้เห็นว่า การตรวจสอบเป็นแบบใด เกณฑ์ในการแสดงความเห็น การดำเนินงานต่อเนื่อง เรื่องสำคัญในการตรวจสอบ ข้อมูลอื่น ความรับผิดชอบของผู้บริหารและผู้ที่มีหน้าที่กำกับดูแลต่องบการเงิน ความรับผิดชอบของผู้สอบบัญชีต่องบการเงิน โดยการแสดงความเห็นแบ่งออกเป็น 4 ประเภท ดังนี้

1. รายงานที่ผู้สอบบัญชี แสดงความเห็นแบบไม่มีเงื่อนไข เป็นงบการเงินแสดงถูกต้องตามมาตรฐานการรายงานทางการเงิน และไม่มีเหตุการณ์ที่ทำให้เกิดการแสดงความเห็นที่เปลี่ยนแปลงไป
2. รายงานที่ผู้สอบบัญชี แสดงความเห็นแบบมีเงื่อนไข เป็นงบการเงินแสดงข้อมูลที่ขัดต่อข้อเท็จจริงอันเป็นสาระสำคัญ เช่น การลงบันทึกบัญชีค่าเผื่อหนี้สงสัยจะสูญต่ำไปกว่าความเป็นจริง จากประสบการณ์ที่ไม่ได้รับชำระเงินจากลูกหนี้ หรือการปกปิดการจำกัดการตรวจสอบของผู้สอบบัญชี แต่ผลกระทบไม่แพร่กระจายไปยังองค์ประกอบหรืองบการเงินอื่นๆ
3. รายงานที่ผู้สอบบัญชีแสดงความเห็นว่างบการเงินไม่ถูกต้อง เป็นงบการเงินแสดงข้อมูลที่ขัดต่อข้อเท็จจริงอันเป็นสาระสำคัญและมีผลกระทบแพร่กระจาย
4. รายงานที่ผู้สอบบัญชีไม่แสดงความเห็น เมื่อผู้สอบบัญชีไม่สามารถหาหลักฐานการตรวจสอบที่เหมาะสมได้อย่างเพียงพอและมีผลกระทบแพร่กระจาย

นอกจากนั้น มาตรฐานการสอบบัญชีรหัส 706 (ปรับปรุง 2559) ได้ระบุว่า การเพิ่มวรรคข้อมูลและเหตุการณ์ที่เน้น เป็นเรื่องที่ได้แสดงหรือเปิดเผยไว้แล้วอย่างเหมาะสมในงบการเงินเท่านั้น ซึ่งภายใต้ดุลยพินิจของผู้สอบบัญชีแล้ว เป็นเรื่องที่มีความสำคัญและจำเป็นต่อความเข้าใจของผู้ใช้งบการเงิน โดยต้องได้มาซึ่งหลักฐานการสอบบัญชีที่เพียงพอและเหมาะสมว่าเรื่องดังกล่าว ไม่ได้ขัดต่อข้อเท็จจริง ตัวอย่างเช่น

- ความไม่แน่นอนเกี่ยวกับผลที่จะเกิดขึ้นในอนาคตของคดีความหรือการดำเนินการทางกฎหมายที่สำคัญ
- เหตุการณ์ภายหลังวันที่ในงบการเงินที่สำคัญที่เกิดขึ้นระหว่างวันที่ในงบการเงินและวันที่ในรายงานของผู้สอบบัญชี
- การนำมาตรฐานการบัญชีฉบับใหม่มาใช้ก่อนวันถือปฏิบัติ ซึ่งมีผลกระทบอย่างมีสาระสำคัญต่องบการเงิน
- เหตุการณ์ร้ายแรงที่สำคัญที่ได้มีผลกระทบหรือยังคงมีผลกระทบที่สำคัญต่อฐานะทางการเงินของกิจการ

โดยข้อมูลและเหตุการณ์ที่เน้นดังกล่าว จะมีการแสดงอยู่ต่อท้ายทันทีหลังวรรคความเห็น และต้องระบุว่าความเห็นของผู้สอบบัญชีไม่ได้เปลี่ยนแปลงไปเนื่องจากเรื่องที่เน้นดังกล่าว

ดังนั้น งบการเงินต้องได้รับการตรวจสอบโดยผู้สอบบัญชีรับอนุญาตและแสดงความเห็นไว้ในรายงานของผู้สอบบัญชี ซึ่งผู้ที่จะนำข้อมูลในงบการเงินไปใช้ในการวิเคราะห์ทางการเงิน จะต้องให้ความสำคัญกับรายงานของผู้สอบบัญชี ยิ่งเมื่อผู้สอบบัญชีไม่แสดงความเห็นแบบไม่มีเงื่อนไขแล้วนั้น นอกจากนี้ผู้สอบบัญชีรับอนุญาตต้องใช้เวลาในการตรวจสอบและวิธีการตรวจสอบมากกว่าบริษัทที่ผู้สอบบัญชีรับอนุญาตแสดงความเห็นอย่างไม่มีเงื่อนไข เนื่องจากบริษัทดังกล่าวมีความเสี่ยงที่ส่งต่อผลการดำเนินกิจการและมีข้อมูลที่ขัดต่อข้อเท็จจริงอันเป็นสาระสำคัญ ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อระยะเวลาที่ผู้สอบบัญชีใช้ในการออกรายงานผู้สอบบัญชี ดังนั้นผู้ใช้งบการเงินจะต้องมีการตระหนักถึงเหตุการณ์ที่สำคัญที่จะกระทบต่องบการเงินต่อไป

โดยการวิจัยของ Ahmad & Kamarudin (2003) พบว่า ความเห็นของผู้สอบบัญชีรับอนุญาตที่นอกเหนือจากการแสดงความเห็นอย่างไม่มีเงื่อนไข มีผลต่อความล่าช้าในการตรวจสอบมีระยะเวลานานมากขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของนนทวรรณ ยมจินดา และคณะฯ (2562) ที่พบว่า การแสดงความเห็นของผู้สอบบัญชีในรูปแบบที่เปลี่ยนแปลงไป โดยแสดงความเห็นแบบมีเงื่อนไข งบการเงินไม่ถูกต้อง หรือไม่แสดงความเห็นในงบการเงินใช้ระยะเวลาในการออกรายงานผู้สอบบัญชีมากกว่าการแสดงความเห็นแบบไม่มีเงื่อนไข หรือไม่มีเงื่อนไข แต่มีข้อสังเกตเนื่องจากผู้สอบบัญชีต้องใช้เวลาเพิ่มขึ้นในการเจรจากับฝ่ายบริหารของบริษัทถึงความผิดปกติของงบการเงิน รวมทั้งเพิ่มขอบเขตในการตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล รวบรวมหลักฐานความผิดปกติของงบการเงิน

Altman Z-Score ค่าดัชนีวัดการล้มละลายของธุรกิจ

เนื่องจากการศึกษาในครั้งนี้ ได้นำค่า Z-Score มาใช้เป็นส่วนหนึ่งในการวิจัย ซึ่งเป็นผลงานของ Edward Altman (1968) ศาสตราจารย์ด้าน Finance ที่ New York University Stern's School of Business โดยมีแนวคิดที่นำข้อมูลงบการเงินไปใช้ในการชี้วัดและประเมินระดับความเสี่ยงว่าบริษัทนั้นๆ มีโอกาสมากแค่ไหนที่จะเข้าสู่ภาวะล้มละลาย (Bankruptcy)

Altman Z-Score ในรูปแบบดั้งเดิม (Original) นั้นถูกสร้างมาเพื่อใช้ในการประเมินบริษัทที่เป็นผู้ผลิตสินค้า (Manufacturing Firm) ที่มีสินทรัพย์มากกว่า 1 ล้านดอลลาร์สหรัฐขึ้นไป แต่อย่างไรก็ตามหลังจากนั้นศาสตราจารย์ Edward Altman ได้ทำการพัฒนาต่อยอดและปรับปรุง Altman Z-Score Original ให้สามารถนำไปใช้ประเมินบริษัทเอกชน (ที่ไม่ได้ทำการซื้อขายอยู่ในตลาดหุ้น) และได้มี Revised Altman Z-Score (1985) ซึ่งได้ทำการปรับปรุง เพื่อที่จะคำนวณค่า Z-Score สำหรับบริษัทที่ไม่ได้เป็นผู้ผลิตสินค้า (Non-Manufacturing firm) โดยค่า Z-score ประกอบด้วย 4 อัตราส่วน ซึ่งมีสมการ ดังนี้

Z-Score = อัตราส่วนเงินทุนหมุนเวียนต่อสินทรัพย์รวม + อัตราส่วนกำไรสะสมต่อสินทรัพย์รวม + อัตราส่วนกำไรก่อนหักดอกเบี้ยและภาษีต่อสินทรัพย์รวม + อัตราส่วนมูลค่าหุ้นตามราคาตลาดต่อหนี้สินรวม

1. อัตราส่วนเงินทุนหมุนเวียนต่อสินทรัพย์รวม เป็นตัวชี้วัดถึงสภาพคล่องของบริษัทในการดำเนินงาน โดยเงินทุนหมุนเวียนนั้นคำนวณมาจากการนำสินทรัพย์หมุนเวียน (Total Current Assets) หักลบด้วยหนี้สินหมุนเวียน (Total Current Liability)

$$\text{อัตราส่วนเงินทุนหมุนเวียนต่อสินทรัพย์รวม} = \frac{\text{Working Capital}}{\text{Total Assets}} \quad (\text{เท่า})$$

2. อัตราส่วนกำไรสะสมต่อสินทรัพย์รวม สามารถใช้ชี้วัดได้ว่าบริษัทได้มีการสะสมเงินทุนไว้สำหรับการขยายกิจการหรือไม่ ถ้าอัตราส่วนนี้สูงหมายความว่าบริษัทมีศักยภาพในการลงทุนขยายกิจการด้วยเงินทุนของตัวเองโดยไม่ต้องทำการกู้ยืมหรือเพิ่มทุน

$$\text{อัตราส่วนกำไรสะสมต่อสินทรัพย์รวม} = \frac{\text{Retained Earning}}{\text{Total Assets}} \quad (\text{เท่า})$$

3. อัตราส่วนกำไรก่อนหักดอกเบี้ยและภาษีต่อสินทรัพย์รวม เป็นการหา Return on Assets แบบที่ไม่นำภาษีและค่าเสื่อมเข้ามาคำนวณ เนื่องจากในสหรัฐอเมริกาโดยนโยบายทางบัญชีของแต่ละบริษัทที่เกี่ยวข้องกับภาษีนั้นทำให้เกิดความคลาดเคลื่อนในการประเมินได้มาก

$$\text{อัตราส่วนกำไรก่อนหักดอกเบี้ยและภาษีต่อสินทรัพย์รวม} = \frac{\text{EBITDA}}{\text{Total Assets}} \quad (\text{เท่า})$$

4. อัตราส่วนมูลค่าหุ้นตามราคาตลาดต่อหนี้สินรวม ทำให้ทราบว่ามูลค่าตลาดของบริษัทและหนี้สินรวมปัจจุบันอยู่ในระดับที่น่าเป็นห่วงหรือไม่ เนื่องจากถ้ามูลค่าตลาดของบริษัทลดลงต่ำกว่าหนี้สินรวมเมื่อไหร่ถือว่าบริษัทนั้นอยู่ในวิกฤตทางการเงินอย่างแน่นอน

$$\text{อัตราส่วนมูลค่าหุ้นตามราคาตลาดต่อหนี้สินรวม} = \frac{\text{Market Capitalization}}{\text{Total Liability}} \quad (\text{เท่า})$$

ซึ่งค่า Z ที่ได้ออกมาจากสูตรคำนวณข้างต้น สามารถนำมาตีความได้ดังนี้

- ค่า Z มากกว่าหรือเท่ากับ 2.9 หมายถึง บริษัทมีความมั่นคงทางการเงิน
- ค่า Z ระหว่าง 1.23 ถึง 2.8 หมายถึง บริษัทมีความมั่นคงทางการเงินแต่ควรระมัดระวัง
- ค่า Z น้อยกว่า 1.23 หมายถึง มีความเป็นไปได้สูงที่บริษัทจะล้มละลาย/เพิ่มทุน

บริษัทที่มีความเสี่ยงในการล้มละลายสูง ถือว่าเป็นบริษัทที่อาจก่อให้เกิดความเสี่ยงในการสอบบัญชีด้วย เนื่องจากผู้บริหารของบริษัทเหล่านี้ มีแรงจูงใจในการบริหารกำไรและตกแต่งตัวเลขในงบการเงินเพื่อแสดงฐานะการเงินที่ดีเกินจริง นอกจากนี้ ผู้สอบบัญชี อาจเห็นว่า หากบริษัทเหล่านี้ล้มละลายและนักลงทุนมีผลขาดทุน นักลงทุนอาจฟ้องร้องผู้สอบบัญชี ในกรณีที่งบการเงินที่ใช้ในการตัดสินใจมีข้อมูลที่ผิดพลาด ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อรายงานผู้สอบบัญชีและระยะเวลาที่ผู้สอบบัญชีใช้ในการออกรายงานผู้สอบบัญชี

ข้อจำกัดของ Altman Z-Score คือ การที่ไม่สามารถนำไปใช้ประเมินบริษัทที่ทำธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับการเงินเช่น บริษัทที่อยู่ในกลุ่ม Finance หรือธนาคารได้ เนื่องจากความแตกต่างของความสามารถในการ Leverage เงินทุน วิธีการบันทึกรายได้และต้นทุนรวมถึงการจัดการแหล่งเงินทุนต่าง ๆ

โดยการวิจัยของ Anjum, S. (2012) พบว่า Altman Z-Score สามารถทำนายประสิทธิภาพทางการเงินหรือการล้มละลายได้นานถึง 2-3 ปี

ซึ่งนักวิจัยหลายคนใช้ Altman Z-Score เป็นตัวแปรอธิบายสำหรับการชี้วัดและประเมินระดับความเสี่ยงว่าบริษัทนั้น ๆ มีโอกาสมากแค่ไหนที่จะเข้าสู่ภาวะล้มละลาย (Bankruptcy) โดย การวิจัยของ Apergis, N. et al. (2011) ได้ศึกษาความน่าจะเป็นของการล้มละลายและราคาหุ้น : ผลกระทบของข้อมูลคะแนน Altman Z-Score ต่อราคาหุ้นผ่านข้อมูลแฝง และการวิจัยของ Thai, S. B. et al. (2014) ได้ศึกษา Altman Z-Score ในรูปแบบปรับปรุงใหม่ สำหรับบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์เบอร์ซา มาเลเซีย และการวิจัยของ Susilowati, E., & Simangunsong, J. M. (2019) ได้ศึกษาความเครียดทางการเงิน การวิเคราะห์การล้มละลาย และผลกระทบต่อราคาหุ้นของบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์อินโดนีเซีย กลุ่มสินค้าอุปโภคบริโภค ด้วยวิธี Altman Z-Score เพื่อหาแนวโน้มการล้มละลายที่อาจเกิดขึ้น

การขึ้นเครื่องหมายห้ามหรือเตือนให้นักลงทุนระมัดระวังในประเด็นต่าง ๆ

เนื่องจากการศึกษาในครั้งนี้ ได้นำการขึ้นเครื่องหมายห้ามหรือเตือนมาใช้เป็นส่วนหนึ่งในการวิจัย ซึ่งตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยได้กำหนดการขึ้นเครื่องหมายห้ามหรือเตือนให้นักลงทุนระมัดระวังในประเด็นต่าง ๆ ได้แก่

1. H (Trading Halt) : การห้ามซื้อขายหลักทรัพย์ชั่วคราว อาจเพราะมีข่าวที่ส่งผลกระทบต่อราคาหุ้น แต่บริษัทยังไม่ได้แจ้งข้อมูล หรืออยู่ระหว่างรอเปิดเผยข้อมูล หรือมีเหตุอื่นที่อาจกระทบต่อการซื้อขายอย่างร้ายแรง

2. SP (Trading Suspension) : การห้ามซื้อขายหลักทรัพย์ชั่วคราว เมื่อเกิดเหตุการณ์เช่นเดียวกับการขึ้นเครื่องหมาย H แต่บริษัทยังไม่สามารถชี้แจงหรือเปิดเผยข้อมูลต่อตลาดหลักทรัพย์ได้ หรืออาจฝ่าฝืน ละเลยไม่ปฏิบัติตามกฎหมาย รวมทั้งไม่ส่งงบการเงินให้ภายในเวลาที่กำหนด

3. NP (Notice Pending) : บริษัทมีข้อมูลที่ต้องรายงาน และตลาดหลักทรัพย์ อยู่ระหว่างรอข้อมูลจากบริษัท

4. NR (Notice Received) : ตลาดหลักทรัพย์ ได้รับการชี้แจงข้อมูลจากบริษัทแล้ว

5. NC (Non-Compliance) : บริษัทที่เข้าข่ายการถูกเพิกถอนออกจากตลาดหลักทรัพย์

6. ST (Stabilization) : หุ้นของบริษัทจดทะเบียนที่มีการซื้อหุ้นเพื่อส่งมอบหุ้นที่จัดสรรเกิน

7. เครื่องหมาย “ตระกูล T” เป็นเครื่องหมายแสดงหลักทรัพย์ที่เข้าข่ายมาตรการกำกับการซื้อขายตามระดับ 1 – 3 เป็นเครื่องหมายที่บอกระดับการติดแคชบาลานซ์ของหุ้นที่มีการซื้อขายผิดปกติ ดังนี้

7.1 T1 (Trading Alert Level 1) : ระดับ 1 Cash Balance

7.2 T2 (Trading Alert Level 2) : ระดับ 2 ห้ามคำนวณวงเงินซื้อขาย และ Cash Balance

7.3 T3 (Trading Alert Level 3) : ระดับ 3 ห้าม Net Settlement, ห้ามคำนวณวงเงินซื้อขาย และ Cash Balance

Cash Balance หมายความว่า นักลงทุนต้องซื้อหลักทรัพย์ด้วยบัญชีแคชบาลานซ์เท่านั้น โดยวางเงินสดไว้กับโบรกเกอร์เต็มจำนวนก่อนซื้อหลักทรัพย์

ห้ามคำนวณวงเงินซื้อขาย หมายความว่า ห้ามโบรกเกอร์ใช้หลักทรัพย์เป็นหลักประกันในการคำนวณวงเงินซื้อขายหลักทรัพย์ในทุกประเภทบัญชี

ห้าม Net Settlement หมายความว่า ห้ามโบรกเกอร์หักกลบราคาซื้อหรือขายหลักทรัพย์เดียวกันในวันเดียวกัน (ซื้อและขายหลักทรัพย์เดียวกันในวันเดียวกัน ค่าขายคินเป็นวงเงินในวันทำการถัดไป)

8. เครื่องหมาย “C” เป็นเครื่องหมายเตือนผู้ลงทุน กรณีบริษัทจดทะเบียนมีเหตุการณ์ที่อาจมีผลกระทบต่อฐานะการเงินและการดำเนินธุรกิจ ซึ่งผู้ลงทุนจะต้องซื้อหลักทรัพย์ดังกล่าวด้วยบัญชีแคชบาลานซ์ (Cash Balance) เท่านั้น โดยเริ่มใช้เครื่องหมายดังกล่าว ตั้งแต่วันที่ 2 กรกฎาคม 2561 ทั้งนี้ การพิจารณาส่วนของผู้ถือหุ้นและรายงานของผู้สอบบัญชีจะเริ่มพิจารณาจากงบการเงินรายไตรมาสสิ้นสุดวันที่ 30 มิถุนายน 2561 เป็นต้นไป ซึ่งเหตุที่อาจมีผลกระทบต่อฐานะการเงินและการดำเนินธุรกิจของบริษัทจดทะเบียน มีดังนี้

(1) ฐานะการเงิน

- ส่วนของผู้ถือหุ้นน้อยกว่า 50% ของทุนชำระแล้ว โดยพิจารณาจากงบการเงินที่ผ่านการตรวจสอบหรือสอบทานโดยผู้สอบบัญชี โดยไม่มีการปรับปรุงรายการ
- บริษัทที่เป็นสถาบันการเงิน บริษัทหลักทรัพย์ บริษัทประกันชีวิต/ประกันวินาศภัย ถูกหน่วยงานกำกับดูแลมีคำสั่งที่เปิดเผยเป็นการทั่วไปให้แก่ไขฐานะการเงินหรือการดำเนินงานโดยให้ระงับการดำเนินการบางส่วนหรือไม่ให้ขยายธุรกิจเป็นการชั่วคราว ซึ่งคำสั่งดังกล่าวมีนัยสำคัญต่อฐานะการเงินและผลการดำเนินงาน
- บริษัท หรือเจ้าหน้าที่หรือหน่วยงานกำกับดูแลยื่นคำร้องขอฟื้นฟูกิจการของบริษัท และศาลรับคำร้องไว้แล้ว
- บริษัทถูกเจ้าหน้าที่ยื่นฟ้องล้มละลายและศาลรับคำฟ้องไว้แล้ว

(2) งบการเงิน

- รายงานของผู้สอบบัญชีมีลักษณะไม่แสดงความเห็นต่องบการเงินเนื่องจากถูกจำกัดขอบเขตการสอบทานหรือตรวจสอบโดยบริษัท หรือกรรมการ หรือผู้บริหารของบริษัท
- สำนักงาน ก.ล.ต. มีคำสั่งให้บริษัทแก้ไขงบการเงิน หรือมีคำสั่งให้มีการตรวจสอบเป็นกรณีพิเศษ (Special Audit)

(3) ลักษณะธุรกิจ

- บริษัทจดทะเบียนที่มีสินทรัพย์ทั้งหมดหรือเกือบทั้งหมดในรูปของเงินสดหรือหลักทรัพย์ระยะสั้น (Cash Company)

จำนวนบริษัทย่อย บริษัทร่วม และบริษัทที่เกี่ยวข้องกัน

มาตรฐานการรายงานทางการเงิน ฉบับที่ 10 (ปรับปรุง 2560) เรื่อง งบการเงินรวม ได้ระบุไว้ว่า งบการเงินของกลุ่มกิจการที่มีการนำเสนอสินทรัพย์หนี้สิน ส่วนของเจ้าของ รายได้ค่าใช้จ่าย และกระแสเงินสดของบริษัทใหญ่และบริษัทย่อยเสมือนว่าเป็นของหน่วยงานทางเศรษฐกิจหน่วยงานเดียว ซึ่งอาจส่งผลต่อความเสี่ยงของกิจการในดำเนินธุรกิจได้

โดยการวิจัยของ Ng & Tai (1994) และ Jaggi & Tsui (1999) พบว่า มีความสัมพันธ์เชิงบวกระหว่างจำนวนบริษัทย่อยกับระยะเวลาที่ผู้สอบบัญชีใช้ในการออกรายงานผู้สอบบัญชี

อัตราส่วนหนี้สินต่อส่วนของผู้ถือหุ้น

บ่งบอกว่าบริษัทมีภาระหนี้สินคิดเป็นกี่เท่าของทุนหรือส่วนของผู้ถือหุ้น ทั้งนี้ไม่ได้มีการกำหนดไว้แน่นอนว่าค่า D/E ต้องเป็นเท่าไร เนื่องจากขึ้นอยู่กับประเภทของธุรกิจด้วย เช่น กลุ่มธุรกิจธนาคาร สินเชื่อ และประกันที่มีผลิตภัณฑ์หลักคือ เงินฝากที่จะถูกนับเป็นหนี้สินของบริษัท ในขณะที่การปล่อยกู้ นับเป็นสินทรัพย์ของบริษัท ด้วยลักษณะการดำเนินธุรกิจของกลุ่มอุตสาหกรรมนี้จึงมีค่า D/E ที่ค่อนข้างสูง

$$\text{อัตราส่วนหนี้สินต่อส่วนของผู้ถือหุ้น} = \frac{\text{Total Liability}}{\text{Total Equity}} \quad (\text{เท่า})$$

โดยจากการวิจัยของ Ahmad & Kamarudin (2003) พบว่า บริษัทที่มีสัดส่วนหนี้ต่อสินทรัพย์รวมสูง มีผลต่อความล่าช้าในการตรวจสอบมีระยะเวลานานมากขึ้น

อย่างไรก็ตามการวิจัยของ Owusu-Ansah & Leventis (2006) พบว่า อัตราส่วนหนี้สินต่อส่วนของผู้ถือหุ้นไม่มีผลต่อระยะเวลาที่ผู้สอบบัญชีใช้ในการออกรายงานผู้สอบบัญชี ซึ่งผลสรุปของงานวิจัยได้ขัดแย้งกัน

บริษัทที่มีผลขาดทุน

ความเสี่ยงที่ไม่สามารถคาดการณ์ความเสี่ยงและความเสียหายที่อาจเกิดขึ้นอย่างแน่ชัด ความเสี่ยงทางธุรกิจ (Business Risk) แต่ละธุรกิจแตกต่างกัน ส่งผลให้บริษัทตกอยู่ในสถานะขาดทุนได้ ซึ่งผลเสียจะมากหรือน้อยนั้นขึ้นอยู่กับเตรียมพร้อมรับมือและความสามารถในการจัดการความเสี่ยงของผู้ประกอบการ โดยความเสี่ยงหลัก แบ่งออกเป็น 2 ประเภท ได้แก่

1. ความเสี่ยงภายใน (Internal risk) หรือ ความเสี่ยงที่ไม่เป็นระบบ (Unsystematic Risk) หรือ ความเสี่ยงทางธุรกิจ (Business Risk) เป็นความเสี่ยงที่เกิดขึ้น ส่งผลกระทบภายในองค์กร โดยสามารถควบคุมความเสี่ยงและจัดการกับความเสี่ยงที่อาจจะเกิดขึ้นได้ ยกตัวอย่างเช่น ความเสี่ยงจากการบริหาร (Management risk) เป็นความเสี่ยงที่เกิดจากนโยบายขององค์กร และการวางแผนการบริหารภายในองค์กร ความเสี่ยงด้านโครงสร้างทางการเงิน (Financial risk) เป็นความเสี่ยงที่เกิดขึ้นกับธุรกิจที่มีหนี้สินมาก เพราะธุรกิจมีโอกาสที่จะสูญเสียกำไรจากการมีภาระหนี้สิน และต้นทุนทางการเงิน (ดอกเบี้ยจ่าย) และยังมีความเสี่ยงที่ธุรกิจจะล้มละลาย หากธุรกิจไม่สามารถสร้างกำไรหรือกระแสเงินสดออกมาเพื่อชำระคืนหนี้สินที่มีได้และความเสี่ยงเกี่ยวกับพนักงาน (Employee risk) เป็นความเสี่ยงที่มีสาเหตุมาจาก พนักงานภายในองค์กร เช่น การลาออกของพนักงานที่มีตำแหน่งหน้าที่ที่สำคัญต่อการดำเนินธุรกิจ หรือการทำงานโดยทุจริต เป็นต้น

2. ความเสี่ยงภายนอก (External risk) หรือ ความเสี่ยงที่เป็นระบบ (Systematic Risk) เป็นความเสี่ยงที่เกิดจากระบบเศรษฐกิจของโลก ระบบเศรษฐกิจของประเทศ โดยผลเสียหายจะมีผลต่อธุรกิจทั้งหมดในระบบไปในทิศทางเดียวกัน แต่ขนาดความเสียหายอาจจะไม่เท่ากัน ยกตัวอย่างเช่น ความเสี่ยงของสภาพเศรษฐกิจและนโยบายของภาครัฐ (Economic risk) เป็นความเสี่ยงที่เกิดขึ้นกับเศรษฐกิจโลก หรือเศรษฐกิจภายในประเทศ ส่งผลโดยตรงกับอุปสงค์ (Demand) และอุปทาน (Supply) ภายในระบบเศรษฐกิจ และจะส่งผลกระทบต่อสืบเนื่องมายังอุตสาหกรรม ซึ่งจะกระทบกับยอดขาย หรือกำไรของธุรกิจ ความเสี่ยงทางการเมืองและสังคม (Political risk) เป็นความเสี่ยงที่จะเกิดการเปลี่ยนแปลงทางการเมือง และความเสี่ยงทางภัยพิบัติธรรมชาติ (Natural risk) เป็นผลเสียหายที่อาจเกิดขึ้นเมื่อมีภัยพิบัติทางธรรมชาติ (Natural Disaster) เช่น น้ำท่วม แผ่นดินไหว พายุ เป็นต้น

โดยการวิจัยของ Ahmad & Kamarudin (2003) พบว่า บริษัทที่มีผลขาดทุน มีผลต่อความล่าช้าในการตรวจสอบมีระยะเวลานานมากขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของนันทวรรณ ยมจินดา และคณะ (2562) ที่พบว่า บริษัทที่มีผลการดำเนินงานขาดทุนสุทธิใช้ระยะเวลาในการออกรายงานผู้สอบบัญชีมากกว่าบริษัทที่มีผลการดำเนินงานกำไรสุทธิ เนื่องจากบริษัทที่มีผลการดำเนินงานขาดทุนสุทธิ ผู้สอบบัญชีใช้เวลาในการตรวจสอบความถูกต้องเพิ่มมากขึ้น รวมถึงอาจต้องทำการตรวจสอบการทุจริตเพิ่มเติม จึงส่งผลให้ผู้สอบบัญชีใช้เวลาในการออกรายงานผู้สอบบัญชีมากกว่าบริษัทที่มีผลการดำเนินงานกำไรสุทธิ

ซึ่งนักวิจัยหลายคนใช้สัญลักษณ์ของรายได้เป็นตัวแปรอธิบายสำหรับความล่าช้าในการตรวจสอบบัญชี บริษัทที่รายงานผลขาดทุนสำหรับงวดนั้นคาดว่าจะมีความล่าช้าในการตรวจสอบอีกต่อไปเมื่อเปรียบเทียบกับบริษัทที่รายงานผลกำไรโดยงานวิจัยของ Robert H. Ashton et al. (1987) ระบุว่า เครื่องหมายเป็นสัญญาณบ่งชี้ถึงข่าวร้ายหรือข่าวร้ายที่เกิดจากการดำเนินธุรกิจ และงานวิจัยของ Carlsaw & Kaplan (1991) พบว่า สัญลักษณ์ของรายได้มีผลกระทบต่อความล่าช้าในการตรวจสอบ โดยอ้างว่า บริษัทที่ประสบกับผลขาดทุนจะกำหนดให้ผู้สอบบัญชีกำหนดเวลาการตรวจสอบบัญชี เพื่อเริ่มการตรวจสอบช้ากว่าปกติ การทำเช่นนี้จะมีความล่าช้าในการเปิดเผยปัญหาหรือผลกระทบที่เกิดขึ้นต่อสาธารณะ ในทางกลับกันบริษัทที่มีผลกำไรสูงกว่าอาจต้องทำการตรวจสอบให้เรียบร้อยโดยเร็วที่สุด ซึ่งยังเป็นที่ยกเถียงกันอยู่ว่าผู้สอบบัญชีมีความระมัดระวังมากขึ้นในระหว่างกระบวนการตรวจสอบ เพื่อตอบสนองต่อผลขาดทุนของบริษัท หากผู้สอบบัญชีเชื่อว่าผลขาดทุนของบริษัท เพิ่มโอกาสของผลกระทบทางการเงินหรือการทุจริต

ประเภทของสำนักงานสอบบัญชี

งานวิจัยของ Owusu-Ansah & Leventis (2006) และ Ahmad & Kamarudin (2003) พบว่า บริษัทที่ตรวจสอบโดย BIG 5 มีระยะเวลาที่ผู้สอบบัญชีใช้ในการออกรายงานผู้สอบบัญชี

น้อยกว่าบริษัทที่ตรวจสอบโดยสำนักงานสอบบัญชีอื่น และงานวิจัยของ นนทวรรณ ยมจินดา และคณะ (2562) Mohamad Naimi et al. (2010) และ H.A.E. Afify. (2009) พบว่า สำนักงานสอบบัญชีที่เป็น Big 4 มีความสัมพันธ์ในทิศทางตรงกันข้ามกับระยะเวลาที่ใช้ในการออกรายงานการสอบบัญชี ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของเกรียงไกร บุญเลิศอุทัย และคณะ (2562) ที่พบว่า กิจการที่ใช้บริการจากสำนักงานสอบบัญชีขนาดใหญ่จะช่วยลดระยะเวลาการออกงบการเงิน

ซึ่งงานวิจัยในอดีตจำนวนมากได้ชี้ให้เห็นว่าสำนักงานสอบบัญชีที่เป็น Big 4 มีความสัมพันธ์ในทิศทางตรงกันข้ามกับระยะเวลาที่ใช้ในการออกรายงานการสอบบัญชี เพราะสำนักงานสอบบัญชีขนาดใหญ่จะมีบุคลากรจำนวนมากกว่าและมีองค์ความรู้มากกว่า จึงสามารถตรวจสอบเสร็จสิ้นได้เร็วกว่า

ขนาดของกิจการ

คือ สุวดี สัตยารักษ์วิทย์ และอัญชลี พิพัฒน์เสริม (2555) วัดจากลอการิทึมของสินทรัพย์รวม (Logarithm of Total Asset) สอดคล้องกับการศึกษาของ วรพงศ์ แก้วคา (2557) ซึ่งสินทรัพย์รวมของตัวอย่างมีมูลค่าสูงแตกต่างกันอัตราส่วนทางการเงินของตัวแปรอิสระมาก ดังนั้น การใช้ลอการิทึมของสินทรัพย์รวมจะช่วยลดค่าความแปรปรวน ของ Error Term ได้

โดยจากการวิจัยของ สุวดี สัตยารักษ์วิทย์ และอัญชลี พิพัฒน์เสริม (2555) และ Owusu-Ansah & Leventis (2006) พบว่า ขนาดของกิจการไม่มีผลต่อระยะเวลาที่ผู้สอบบัญชีใช้ในการออกรายงานผู้สอบบัญชี อย่างไรก็ตามการวิจัยของ H.A.E. Afify. (2009) และ Carslaw & Kaplan (1991) พบว่า ขนาดของกิจการมีผลต่อระยะเวลาที่ผู้สอบบัญชีใช้ในการออกรายงานผู้สอบบัญชี และงานวิจัยของ Robert H. Ashton et al. (1989) พบว่า บริษัทที่มีขนาดใหญ่ อาจเลือกที่จะใช้การควบคุมภายในที่แข็งแกร่ง ซึ่งทำให้ผู้ตรวจสอบสามารถไว้วางใจในการตรวจสอบการปฏิบัติตามข้อกำหนดระหว่างกาลมากกว่าการตรวจสอบยอดคงเหลือสิ้นปีที่ ซึ่งทำให้การตรวจสอบเสร็จสิ้นได้ทันเวลา นอกจากนี้บริษัทขนาดใหญ่จะถูกตรวจสอบโดยบุคคลภายนอก ดังนั้นผู้บริหารจะมีแรงจูงใจเพื่อลดการตรวจสอบที่ล่าช้า และงานวิจัยของเกรียงไกร บุญเลิศอุทัย และคณะ (2562) และ นนทวรรณ ยมจินดา และคณะ (2562) พบว่า กิจการที่มีขนาดใหญ่ใช้ระยะเวลาในการออกรายงานผู้สอบบัญชีน้อยกว่ากิจการที่มีขนาดเล็ก ซึ่งผลสรุปของงานวิจัยได้ขัดแย้งกัน

การควบคุมตำแหน่งของผู้จัดการใหญ่และประธานคณะกรรมการในคนเดียวกัน

แนวทางปฏิบัติในข้อที่ 1.6 ของหลักการกำกับดูแลกิจการที่ดี สำหรับบริษัทจดทะเบียน ปี พ.ศ. 2555 ได้แนะนำว่าบริษัทจดทะเบียนฯ ประธานกรรมการและกรรมการผู้จัดการมีหน้าที่ความรับผิดชอบต่างกัน คณะกรรมการควรกำหนดอำนาจหน้าที่ของประธาน กรรมการและกรรมการผู้จัดการให้ชัดเจน และเพื่อไม่ให้คนใด คนหนึ่งมีอำนาจโดยไม่จำกัด ควรแยกบุคคลที่ดำรงตำแหน่งประธานกรรมการออกจากบุคคลที่ดำรงตำแหน่งกรรมการผู้จัดการ

จากการวิจัยของ วรัญญา มโนสุนทร (2558) พบว่า บริษัทที่มีการควมรวมตำแหน่งของผู้จัดการใหญ่และประธานคณะกรรมการในคนเดียวกัน จะทำให้บริษัทมีผลการดำเนินงานที่ด้อยกว่าบริษัทที่แยกตำแหน่งของผู้จัดการใหญ่และประธานคณะกรรมการ ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ สุวดี สัตยารักษ์วิทย์ และอัญชลี พิพัฒน์เสริญ (2555) ที่พบว่า หากบริษัทที่มีการควมรวมตำแหน่งของผู้จัดการใหญ่และประธานคณะกรรมการในคนเดียวกัน จะทำให้ระยะเวลาที่ใช้ในการออกรายงานการสอบบัญชียาวนานมากขึ้น เนื่องจากการแยกตำแหน่งทั้ง 2 ออกจากกันจะช่วยให้บริษัทมีระบบการคานอำนาจที่สมดุลและช่วยลดปัญหาตัวแทนได้ นอกจากนี้ยังทำให้ผู้ถือหุ้นได้รับข้อมูลที่เร็วมากขึ้น และ Khaldoon Ahmad Al Daoud et al. (2015) พบว่า บริษัทที่แยกตำแหน่งของผู้จัดการใหญ่และประธานคณะกรรมการ มีการออกรายงานทางการเงินเร็วกว่า บริษัทที่ควมรวมตำแหน่งของผู้จัดการใหญ่และประธานคณะกรรมการ เนื่องจากการแยกตำแหน่งของผู้จัดการใหญ่และประธานคณะกรรมการนั้น บริษัทสามารถแก้ไขปัญหาที่อาจเกิดขึ้นได้ทันเวลาของการรายงานทางการเงินอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ซึ่งเกิดจากการแยกงานและหน้าที่ออกจากกัน

สัดส่วนของกรรมการตรวจสอบที่มีความเชี่ยวชาญทางการเงิน/การบัญชีในคณะกรรมการตรวจสอบของบริษัท

จากการวิจัยของ F. Todd DeZoort et al. (2001) พบว่า คณะกรรมการตรวจสอบที่มีประสบการณ์และความเชี่ยวชาญทางการเงิน/การบัญชีในการรายงานทางการเงินและการตรวจสอบมีแนวโน้มที่จะตัดสินใจมากกว่าผู้ที่ไม่ใช่ และงานวิจัยของ Jayanthi Krishnan (2005) และ Yan Zhang et al. (2007) พบว่า บริษัทที่มีแนวโน้มที่จะมีข้อบกพร่องในการควบคุมภายในเกี่ยวกับการรายงานทางการเงิน หากคณะกรรมการตรวจสอบมีความเชี่ยวชาญทางการเงิน/การบัญชีน้อยลง

จากงานวิจัยทั้งหมดเหล่านี้ชี้ให้เห็นว่า ความเชี่ยวชาญทางการเงิน/การบัญชีของคณะกรรมการตรวจสอบ มีแนวโน้มที่จะป้องกันและตรวจสอบข้อมูลที่ขัดต่อข้อเท็จจริงที่เป็นสาระสำคัญ

โดยการวิจัยของ วรัญญา มโนสุนทร (2558) พบว่า การมีสัดส่วนคณะกรรมการตรวจสอบที่มีความเชี่ยวชาญทางการเงิน/การบัญชีในคณะกรรมการตรวจสอบของบริษัท จะทำให้มีผลการดำเนินงานของบริษัทที่ดี ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ สุวดี สัตยารักษ์วิทย์ และอัญชลี พิพัฒน์เสริญ (2555) ที่พบว่า หากบริษัทมีสัดส่วนของกรรมการตรวจสอบที่มีความเชี่ยวชาญทางการเงิน/การบัญชีในคณะกรรมการตรวจสอบของบริษัทจำนวนมาก จะทำให้ระยะเวลาที่ใช้ในการออกรายงานการสอบบัญชีลดลง และสมบุรณ์ สารพัด (2547) พบว่า บริษัทที่มีสัดส่วนของกรรมการตรวจสอบที่มีความเชี่ยวชาญทางการเงิน/การบัญชีในคณะกรรมการตรวจสอบของบริษัทอยู่ในระดับสูง จะทำให้ผู้สอบบัญชีมีแนวโน้มต่ำที่จะแสดงความเห็นที่เปลี่ยนแปลงไป

อย่างไรก็ตามการวิจัยของ Umami Junaidda Binti Hashim. (2010) พบว่า สัดส่วนของกรรมการตรวจสอบที่มีความเชี่ยวชาญทางการเงิน/การบัญชีในคณะกรรมการตรวจสอบไม่มีความสัมพันธ์กับระยะเวลาที่ผู้สอบบัญชีใช้ในการออกรายงานผู้สอบบัญชี ซึ่งผลสรุปของงานวิจัยได้ขัดแย้งกัน

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

นนทวรรณ ยมจินดา และคณะฯ (2562) ได้ศึกษาความเสี่ยงในการสอบบัญชีกับระยะเวลาการออกรายงานผู้สอบบัญชี : กรณีรายงานการสอบบัญชีที่มีการระบุถึงเรื่องสำคัญในการตรวจสอบเพื่อศึกษาความสัมพันธ์ของความเสี่ยงในการสอบบัญชี ได้แก่ ความเสี่ยงจากการควบคุมและความเสี่ยงสืบเนื่องของกิจการ ความเชี่ยวชาญในการสอบบัญชี ความเสี่ยงจากการแสดงความคิดเห็นของผู้สอบบัญชี ว่ามีความสัมพันธ์กับระยะเวลาในการออกรายงานผู้สอบบัญชีหรือไม่อย่างไร โดยเก็บรวบรวมข้อมูลจากรายงานประจำปีของบริษัท แบบแสดงรายการข้อมูลประจำปี (แบบ 56-1) หมายเหตุประกอบงบการเงิน และข้อมูลทฤษฎีภูมิจากฐานข้อมูล SETSMART (SET Market Analysis and Reporting Tool) ของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยที่ใช้รายงานผู้สอบบัญชีรูปแบบใหม่ ที่มีการระบุเรื่องสำคัญในการตรวจสอบในรายงานผู้สอบบัญชี (Key Audit Matters – KAMs) ตามที่กำหนดไว้ใน มาตรฐานการสอบบัญชีรหัส 701 เรื่อง การสื่อสารเรื่องสำคัญในการตรวจสอบในรายงานผู้สอบบัญชีรับอนุญาต ที่ให้ใช้กับรายงานของผู้สอบบัญชีรับอนุญาตสำหรับงบการเงินที่มีรอบระยะเวลาบัญชีสิ้นสุดในหรือหลังวันที่ 31 ธันวาคม พ.ศ. 2559 ถึง 31 ธันวาคม พ.ศ. 2560 จำนวน 1,002 ตัวอย่าง ยกเว้นบริษัทที่มีข้อมูลไม่ครบถ้วน เช่น ข้อมูลรายงานผู้สอบบัญชีข้อมูลมูลค่าตามราคาตลาด (Market Capitalization) กองทุนรวมต่างๆ ฯลฯ โดยใช้การทดสอบ 4 วิธี คือ การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา (Descriptive Analysis) การทดสอบค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (Pearson and Spearman Correlation Coefficient) และการทดสอบวิเคราะห์ความถดถอยพหุเชิงเส้น (Multiple Linear Regression Analysis) ผลการศึกษาพบว่า ความเสี่ยงในการสอบบัญชี ความเสี่ยงในการรายงาน และความเชี่ยวชาญของผู้สอบบัญชี มีความสัมพันธ์กับระยะเวลาในการออกรายงานของผู้สอบบัญชีอย่างมีนัยสำคัญ ข้อจำกัดของวิจัยนี้ พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ครอบคลุมระยะเวลาเพียง 2 ปีเท่านั้น จึงเกิดข้อจำกัดในการอธิบายความสัมพันธ์ของข้อมูล รวมถึงการนำผลการศึกษาไปใช้ในวงกว้าง เนื่องจากงานวิจัยนี้มีการรวบรวมข้อมูล เพื่อการศึกษาภายหลังจากการประกาศใช้มาตรฐานการสอบบัญชีรหัส 701 เรื่อง การสื่อสารเรื่องสำคัญในการตรวจสอบในรายงานผู้สอบบัญชีรับอนุญาตไม่นาน

เกรียงไกร บุญเลิศอุทัย และคณะฯ (2562) ได้ศึกษาผลกระทบของคะแนนการกำกับดูแลกิจการและคุณลักษณะคณะกรรมการบริษัทต่อความทันเวลาของงบการเงิน เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ของกลไกการกำกับดูแลกิจการกับความทันเวลาของงบการเงินของบริษัทจดทะเบียน

ทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย โดยเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบแสดงรายการข้อมูลประจำปี (แบบ 56-1) และงบการเงินประจำปีของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ระหว่างปี พ.ศ. 2559-2561 จำนวน 1,134 ตัวอย่าง โดยใช้การทดสอบ 4 วิธี คือ การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา (Descriptive Analysis) การทดสอบค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (Pearson Correlation) การทดสอบวิเคราะห์ความถดถอย (Regression Analysis) และการทดสอบความคงทนของวิธี (Robustness) ผลการศึกษาพบว่า คณะกรรมการกำกับดูแลกิจการในระดับสูง คณะกรรมการต่างชาติ คณะกรรมการตรวจสอบที่มีความรู้บัญชีการเงิน และการประชุมของคณะกรรมการตรวจสอบ ช่วยเพิ่มความทันเวลาของงบการเงินอย่างมีนัยสำคัญ ในทางตรงกันข้ามพบว่า การควมรวมตำแหน่งประธานกรรมการกลับลดความทันเวลาของงบการเงินอย่างมีนัยสำคัญ นอกจากนี้การวิจัยพบว่าขนาดคณะกรรมการและขนาดคณะกรรมการตรวจสอบไม่มีความสัมพันธ์กับความทันเวลาของงบการเงิน ข้อจำกัดของวิจัยนี้พบว่า มิได้พิจารณาถึงความทันเวลาของงบการเงินรายไตรมาส รวมทั้งข้อจำกัดในช่วงเวลาของกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในงานวิจัย เนื่องจากงานวิจัยนี้วัดความทันเวลาโดยใช้ข้อมูลจากงบการเงินประจำปีของแต่ละบริษัท

วิจิตรา จำลองราษฎร์ (2561) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ของการกำกับดูแลกิจการ ความเสี่ยงในการล้มละลาย และผลการดำเนินงานของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ของการกำกับดูแลกิจการ ความเสี่ยงในการล้มละลาย และผลการดำเนินงานของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย โดยเก็บรวบรวมข้อมูลจากงบการเงินประจำปีของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ยกเว้นกลุ่มธุรกิจการเงินที่มีลักษณะเฉพาะแตกต่างจากกลุ่มอุตสาหกรรมอื่นทั่วไป ปี พ.ศ. 2559 จำนวน 309 บริษัทโดยใช้การทดสอบ 3 วิธี คือ การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา (Descriptive Analysis) การทดสอบค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (Pearson Correlation) และการทดสอบวิเคราะห์ความถดถอย (Regression Analysis) ผลการศึกษาพบว่า การกำกับดูแลกิจการไม่มีความสัมพันธ์กับความเสี่ยงในการล้มละลายและผลการดำเนินงานของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย และความเสี่ยงในการล้มละลายมีความสัมพันธ์กับผลการดำเนินงานของกิจการที่วัดด้วยกำไรขาดทุนเบ็ดเสร็จต่อสินทรัพย์รวมเฉลี่ย แต่ไม่มีความสัมพันธ์กับผลการดำเนินงานของกิจการที่วัดด้วยกำไรสุทธิต่อสินทรัพย์รวมเฉลี่ย ข้อจำกัดของวิจัยนี้พบว่า การศึกษาในระยะยาวอาจเห็นผลของความสัมพันธ์ระหว่างการกำกับดูแลกิจการกับความเสี่ยงในการล้มละลาย และความสัมพันธ์ระหว่างการกำกับดูแลกิจการกับผลการดำเนินงานก็ได้ โดยเก็บข้อมูลที่จะศึกษาเป็นอนุกรมเวลา เพื่อให้เห็นแนวโน้มของตัวแปรต่างๆ ที่จะส่งผลต่อกันได้อย่างชัดเจน และในการวิจัยครั้งนี้ใช้ตัวแปรควบคุมเพียงเฉพาะตัวแปรที่เกี่ยวกับคุณลักษณะเฉพาะของกิจการ

ธีรพรรณ อิงภากรณ์ และคณะ (2560) ได้ศึกษาผลกระทบของคุณภาพการเปิดเผยข้อมูลความเสี่ยงที่มีต่อผลการดำเนินงาน : กรณีศึกษาบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย เพื่อศึกษาการรายงานความเสี่ยงของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย พร้อมทำการตรวจสอบความสัมพันธ์ระหว่างการรายงานความเสี่ยงกับผลการดำเนินงานของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย โดยเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบแสดงรายงานข้อมูลประจำปีของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย SET100 ระหว่างปี 2555 ถึง 2556 จำนวน 174 ชุดข้อมูล โดยใช้การทดสอบ 3 วิธี คือ การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา (Descriptive Analysis) การทดสอบค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (Pearson Correlation) และการทดสอบวิเคราะห์ความถดถอย (Regression Analysis) ผลการศึกษาพบว่าคุณภาพการรายงานข้อมูลความเสี่ยงไม่มีผลกระทบต่อผลการดำเนินงาน ข้อจำกัดของวิจัยนี้พบว่า ได้ศึกษาเฉพาะบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย SET100 และปัจจัยผลกระทบของคุณภาพการเปิดเผยข้อมูลความเสี่ยงต่อผลการดำเนินงาน ซึ่งอาจจะมีผลกระทบในด้านอื่นๆ ด้วย

รมมณีย์ เพิ่มพลุทวีทรัพย์ (2558) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการรายงานการบริหารความเสี่ยงและผลการดำเนินงานทางการเงินในรายงานประจำปีของบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการรายงานการบริหารความเสี่ยงและผลการดำเนินงานทางการเงินในรายงานประจำปีของบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย โดยเก็บรวบรวมข้อมูลจากการวิเคราะห์เนื้อหาด้วยวิธีนับคำโดยใช้รายงานการบริหารความเสี่ยงในแบบรายงานข้อมูลประจำปีของบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ยกเว้นกลุ่มอุตสาหกรรมการเงิน ระหว่างปี พ.ศ.2552 ถึงปี พ.ศ.2556 จำนวน 349 บริษัท โดยใช้การทดสอบ 4 วิธี คือ การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา (Descriptive Analysis) การวิเคราะห์ความแตกต่างด้วยวิธี Independent T-test การทดสอบค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (Pearson Correlation) และการทดสอบวิเคราะห์ความถดถอย (Regression Analysis) ผลการศึกษาพบว่า ปริมาณการรายงานการบริหารความเสี่ยงด้านประกอบธุรกิจและความเสี่ยงด้านการเงินมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับอัตราผลตอบแทนจากสินทรัพย์ และพบความสัมพันธ์ระหว่างประเภทอุตสาหกรรม ลักษณะของผู้สอบบัญชี การรายงานการบริหารความเสี่ยง และผลการดำเนินงานทางการเงิน ข้อจำกัดของวิจัยนี้พบว่า สื่อที่ใช้ในการเก็บข้อมูลได้ใช้แบบรายงานประจำปีเพียงสื่อเดียวเท่านั้นที่ใช้รายงานข้อมูลแก่ผู้มีส่วนได้เสียต่างๆ ของกิจการ และได้ใช้ปัจจัยที่คาดว่าจะมีผลกระทบมาเพียง 5 ตัวแปรเท่านั้น ซึ่งอาจจะมีปัจจัยอื่นๆ ที่คาดว่าจะมีผลกระทบ

Khaldoon Ahmad Al Daoud et al. (2015) ได้ศึกษาผลกระทบของการกำกับดูแลกิจการภายในต่อความทันเวลาของรายงานทางการเงินของบริษัทในประเทศจอร์แดน โดยเก็บรวบรวมข้อมูลจากรายงานผู้สอบบัญชีและรายงานการบริหารจัดการของบริษัทที่จดทะเบียนในตลาด

หลักทรัพย์อัมมาน ในปี 2011 และ 2012 จำนวนทั้งสิ้น 112 บริษัท โดยใช้ข้อมูลในการวิจัย คือ ตัวแปรอิสระ ได้แก่ ความเป็นอิสระของคณะกรรมการ ขนาดของคณะกรรมการ การควมรวมตำแหน่งของผู้จัดการใหญ่และประธานคณะกรรมการในคนเดียวกัน จำนวนครั้งในการประชุมของคณะกรรมการตรวจสอบ สัดส่วนของกรรมการตรวจสอบที่มีความเชี่ยวชาญทางการเงิน/การบัญชีในคณะกรรมการตรวจสอบของบริษัท การดำรงอยู่ของคณะกรรมการตรวจสอบ และประเภทของอุตสาหกรรม ผลการศึกษาพบว่า บริษัทที่มีจำนวนคณะกรรมการมากขึ้นมีความสัมพันธ์กับระยะเวลาที่ผู้สอบบัญชีใช้ในการออกรายงานผู้สอบบัญชีที่สูงขึ้น และบริษัทที่แยกตำแหน่งของผู้จัดการใหญ่และประธานคณะกรรมการ มีการออกรายงานทางการเงินเร็วกว่า บริษัทที่ควมรวมตำแหน่งของผู้จัดการใหญ่และประธานคณะกรรมการ นอกจากนี้คณะกรรมการที่มีการประชุมมากขึ้นจะทำให้รายงานผู้สอบบัญชีที่ล่าช้าลดลง และการดำรงอยู่ของคณะกรรมการตรวจสอบสามารถแก้ไขปัญหาค่าความไม่สมดุลของข้อมูลระหว่างผู้บริหารและผู้ตรวจสอบภายนอก ซึ่งในทางกลับกันจะนำไปสู่การลดความล่าช้าของรายงานผู้สอบบัญชี อย่างไรก็ตามผลของแบบจำลอง MRL แสดงให้เห็นว่ารายงานการบริหารจัดการที่ล่าช้านั้นมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับขนาดของคณะกรรมการที่มีขนาดใหญ่และจำนวนการประชุมของคณะกรรมการ การศึกษาครั้งนี้สรุปว่า โครงสร้างการกำกับดูแลกิจการที่ดีมีบทบาทสำคัญในการปรับปรุงคุณภาพของรายงานทางการเงินให้ทันเวลา

สุวดี สัตยารักษ์วิทย์ และอัญชลี พิพัฒน์เสริญ (2555) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการทำกบฏแลกิจการและระยะเวลาที่ใช้ในการออกรายงานการสอบบัญชี เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการทำกบฏแล กิจการทั้งที่เกิดจากคณะกรรมการบริษัทและคณะกรรมการตรวจสอบ และลักษณะของระยะเวลาที่ใช้ในการออกรายงานการสอบบัญชีของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยในช่วงปี พ.ศ. 2549 ถึง 2552 (ไม่รวม mai) ในทุกอุตสาหกรรม ยกเว้น บริษัทในกลุ่มธนาคาร กลุ่มเงินทุนและหลักทรัพย์ กลุ่มธุรกิจประกันภัยและประกันชีวิต กองทุนรวม อสังหาริมทรัพย์ รวมถึงข้อมูลที่มีระยะเวลาที่ใช้ในการออกรายงานการสอบบัญชียาวนานกว่า ผิดปกติ และบริษัทที่มีการจัดส่งงบการเงินไตรมาส 4 (สอบทาน) จำนวนทั้งสิ้น 762 ปีบริษัท (ตัวอย่าง) โดยใช้ข้อมูลในการวิจัย คือ ตัวแปรอิสระ ได้แก่ คณะกรรมการบริษัท จำนวนกรรมการบริษัท สัดส่วนของกรรมการที่เป็นอิสระในคณะกรรมการของบริษัท จำนวนครั้งในการประชุมของคณะกรรมการบริษัท การควมรวมตำแหน่งของผู้จัดการใหญ่และประธานคณะกรรมการในคนเดียวกัน คณะกรรมการตรวจสอบ จำนวนกรรมการตรวจสอบของบริษัท จำนวนครั้งในการประชุมของคณะกรรมการตรวจสอบ และสัดส่วนของกรรมการตรวจสอบที่มีความเชี่ยวชาญทางการเงิน/การบัญชีในคณะกรรมการตรวจสอบของบริษัท ตัวแปรควบคุม ได้แก่ ฤดูกาลของการสอบบัญชี ประเภทของสำนักงานสอบบัญชี ความเห็นของผู้สอบบัญชีรับอนุญาต และขนาดของกิจการ โดยใช้การทดสอบ 3 วิธี คือ การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา (Descriptive Analysis)

การทดสอบค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (Pearson Correlation) และการทดสอบวิเคราะห์ความถดถอย (Regression Analysis) ผลการศึกษาพบว่า สัดส่วนกรรมการตรวจสอบที่มีความเชี่ยวชาญทางด้านการเงิน/การบัญชีในคณะกรรมการ ตรวจสอบของบริษัทมากขึ้น จะช่วยให้ระยะเวลาที่ใช้ในการออกรายงานประจำปีลดลง ในขณะที่การควมรวมตำแหน่งของผู้จัดการใหญ่และประธานคณะกรรมการในคนเดียวกันจะทำให้ระยะเวลาที่ใช้ในการออกรายงานการสอบบัญชีเพิ่มขึ้น ข้อจำกัดในการวิจัยนี้คือ ตัวแปรอิสระเกี่ยวกับการกำกับดูแลกิจการในทางปฏิบัติยังมีตัวแทนการกำกับดูแลกิจการได้เพิ่มเติม เช่น ผลการประเมินการกำกับดูแลกิจการ หรือการเป็นกรรมการบริษัทในหลายบริษัท เป็นต้น และ เนื่องจาก Afify (2009) กล่าวว่าความทันต่อเวลาของข้อมูลในงบการเงิน (Timeliness) นั้นเป็นตัวแปรที่เป็นผลมาจากการกระทำของทั้งในฝ่ายของบริษัทเอง (Company Delay) และฝ่ายของผู้สอบบัญชี (Audit Firm Delay) ดังนั้น หากมีการเปิดเผย Company Delay หรือ ระยะเวลาที่บริษัทส่งงบการเงินให้แก่ผู้สอบบัญชีด้วยก็จะ ทำให้ได้ตัวแทนของความทันต่อเวลาของข้อมูลในงบการเงินที่ดีกว่านี้

Mohamad Naimi et al. (2010) ได้ศึกษารายงานบรรษัทภิบาลและระยะเวลาที่ผู้สอบบัญชีใช้ในการออกรายงานผู้สอบบัญชีในประเทศมาเลเซีย เพื่อศึกษาความล่าช้าในการตรวจสอบของบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์มาเลเซีย หลังจากดำเนินการตามหลักจรรยาบรรณการกำกับดูแลกิจการของมาเลเซียในปี 2000 และศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างคุณสมบัติของคณะกรรมการตรวจสอบกับความทันเวลาของการออกรายงานผู้สอบบัญชี โดยเก็บรวบรวมข้อมูลจากรายงานประจำปี ในปี 2002 จำนวนทั้งสิ้น 628 บริษัท โดยใช้ข้อมูลในการวิจัย คือ ตัวแปรอิสระ ได้แก่ ขนาดของคณะกรรมการตรวจสอบ ความเป็นอิสระของคณะกรรมการตรวจสอบ จำนวนครั้งในการประชุมของคณะกรรมการตรวจสอบ สัดส่วนของกรรมการตรวจสอบที่มีความเชี่ยวชาญทางด้านการเงิน/การบัญชีในคณะกรรมการตรวจสอบของบริษัท ขนาดของคณะกรรมการบริษัท ความเป็นอิสระของคณะกรรมการบริษัท และการควมรวมตำแหน่งของผู้จัดการใหญ่และประธานคณะกรรมการในคนเดียวกัน ตัวแปรควบคุม ได้แก่ ประเภทของสำนักงานสอบบัญชี รอบระยะเวลาบัญชี จำนวนของบริษัทย่อย ความเห็นของผู้สอบบัญชีรับอนุญาต และขนาดของกิจการ ผลการศึกษาพบว่า การมีคณะกรรมการตรวจสอบขนาดใหญ่และมีการประชุมของคณะกรรมการตรวจสอบบ่อยครั้งจะช่วยลดความล่าช้าในการตรวจสอบ อย่างไรก็ตามความเป็นอิสระของคณะกรรมการและสัดส่วนของกรรมการตรวจสอบที่มีความเชี่ยวชาญทางด้านการเงิน/การบัญชีในคณะกรรมการตรวจสอบไม่มีความสัมพันธ์กับระยะเวลาที่ผู้สอบบัญชีใช้ในการออกรายงานผู้สอบบัญชี ข้อจำกัดของวิจัยนี้ พบว่า การศึกษานี้ครอบคลุมระยะเวลาหนึ่งปีแนวโน้มของความล่าช้าในการตรวจสอบและผลกระทบระยะยาวของการกำกับดูแลกิจการต่อความทันเวลาของการออกรายงานผู้สอบบัญชีไม่สามารถตรวจสอบได้ และความเป็นไปได้ของข้อผิดพลาดในการวัดคุณภาพคณะกรรมการตรวจสอบ ซึ่งการวัดโดยใช้ค่าตอบแทนคณะกรรมการตรวจสอบ

อาจเป็นตัวเลือกที่ดีกว่า สำหรับคุณภาพของคณะกรรมการตรวจสอบ ซึ่งไม่ได้นำมาใช้ในการวิจัย เนื่องจากข้อมูลคำตอบบางบริษัทยังไม่เปิดเผยในรายงานประจำปี

Umami Junaidda Binti Hashim. (2010) ได้ศึกษาความเป็นอิสระของคณะกรรมการ จำนวนครั้งในการประชุมของคณะกรรมการตรวจสอบ ความเชี่ยวชาญทางด้านการเงิน/การบัญชี ในคณะกรรมการตรวจสอบของบริษัท และผลกระทบต่อระยะเวลาที่ผู้สอบบัญชีใช้ในการออกรายงานผู้สอบบัญชีในตลาดหลักทรัพย์ของประเทศมาเลเซีย โดยเก็บรวบรวมข้อมูลจากรายงานผู้สอบบัญชีของบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์เบอร์ซา ระหว่างปี 2007 ถึง 2009 จำนวนทั้งสิ้น 288 บริษัท โดยใช้ข้อมูลในการวิจัย คือ ตัวแปรอิสระ ได้แก่ ความเป็นอิสระของคณะกรรมการ จำนวนครั้งในการประชุมของคณะกรรมการตรวจสอบ และสัดส่วนของกรรมการตรวจสอบที่มีความเชี่ยวชาญทางด้านการเงิน/การบัญชีในคณะกรรมการตรวจสอบของบริษัท ตัวแปรควบคุม ได้แก่ ขนาดของกิจการ ประเภทของสำนักงานสอบบัญชี และอัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์ ผลการศึกษาพบว่า จำนวนครั้งในการประชุมของคณะกรรมการตรวจสอบ มีความสัมพันธ์เชิงลบอย่างมีนัยสำคัญกับระยะเวลาที่ผู้สอบบัญชีใช้ในการออกรายงานผู้สอบบัญชี และจำนวนครั้งในการประชุมของคณะกรรมการตรวจสอบ สามารถลดระยะเวลาที่ผู้สอบบัญชีใช้ในการออกรายงานผู้สอบบัญชี อย่างไรก็ตาม ความเป็นอิสระของคณะกรรมการและสัดส่วนของกรรมการตรวจสอบที่มีความเชี่ยวชาญทางด้านการเงิน/การบัญชีในคณะกรรมการตรวจสอบไม่มีความสัมพันธ์กับระยะเวลาที่ผู้สอบบัญชีใช้ในการออกรายงานผู้สอบบัญชี

H.A.E. Afffy. (2009) ได้ศึกษาปัจจัยของระยะเวลาที่ผู้สอบบัญชีใช้ในการออกรายงานผู้สอบบัญชี การกำกับดูแลกิจการมีผลกระทบหรือไม่ หลักฐานเชิงประจักษ์จากประเทศอียิปต์ โดยเก็บรวบรวมข้อมูลจากรายงานประจำปี จำนวนทั้งสิ้น 85 บริษัท โดยใช้ข้อมูลในการวิจัย คือ ตัวแปรอิสระ ได้แก่ การกระจุกตัวของผู้ถือหุ้น ความเป็นอิสระของคณะกรรมการ การควบคุมตำแหน่งของผู้จัดการใหญ่และประธานคณะกรรมการในคนเดียวกัน และการดำรงอยู่ของคณะกรรมการตรวจสอบ ตัวแปรควบคุม ได้แก่ ขนาดของกิจการ ประเภทของสำนักงานสอบบัญชี อุตสาหกรรม และประสิทธิภาพการทำงานของบริษัท ผลการศึกษาพบว่า ความเป็นอิสระของคณะกรรมการ การควบคุมตำแหน่งของผู้จัดการใหญ่และประธานคณะกรรมการในคนเดียวกัน การดำรงอยู่ของคณะกรรมการตรวจสอบมีนัยสำคัญส่งผลกระทบต่อระยะเวลาที่ผู้สอบบัญชีใช้ในการออกรายงานผู้สอบบัญชี แต่ในทางกลับกันการกระจุกตัวของผู้ถือหุ้นนั้น มีผลระยะเวลาที่ผู้สอบบัญชีใช้ในการออกรายงานผู้สอบบัญชี นอกจากนี้ตัวแปรควบคุมสามตัว ได้แก่ ขนาดของกิจการ อุตสาหกรรม และประสิทธิภาพการทำงานของบริษัทที่มีผลต่อการออกรายงานการสอบบัญชีที่ล่าช้า ข้อจำกัดของวิจัยนี้ พบว่า ขาดข้อมูลเกี่ยวกับลักษณะการกำกับดูแลกิจการ การศึกษาใช้เพียงสัดส่วนของการกระจุกตัวของผู้ถือหุ้น ความเป็นอิสระของคณะกรรมการ

การรวบรวมตำแหน่งของผู้จัดการใหญ่และประธานคณะกรรมการในคนเดียวกัน และการดำรงอยู่ของคณะกรรมการตรวจสอบเพื่อวัตถุประสงค์ CG ในอุตสาหกรรม และการศึกษานี้อาจเป็นข้อสรุปทั่วไปโดยคำนึงถึงข้อจำกัดบางประการ การศึกษานี้พิจารณารายงานประจำปีสำหรับปีเดียว

Owusu-Ansah & Leventis (2006) ได้ศึกษาความทันเวลาของการรายงานทางการเงินประจำปีของบริษัทในประเทศกรีซ เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการรายงานทางการเงินประจำปีของบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์เอเชนส์ โดยเก็บรวบรวมข้อมูลจากรายงานประจำปี ในปี 1999 จำนวนทั้งสิ้น 95 บริษัท ยกเว้นสถาบันการเงิน โดยใช้ข้อมูลในการวิจัย คือ ตัวแปรอิสระ ได้แก่ ขนาดของกิจการ อัตราส่วนหนี้สินต่อส่วนของผู้ถือหุ้น สัดส่วนการถือหุ้นในบริษัททั้งทางตรงและทางอ้อม จำนวนข้อสังเกตในรายงานการตรวจสอบ ประเภทของสำนักงานสอบบัญชี (BIG 5) และประเภทอุตสาหกรรม ผลการศึกษาพบว่า บริษัทที่ตรวจสอบโดย BIG 5 มีระยะเวลาที่ผู้สอบบัญชีใช้ในการออกรายงานผู้สอบบัญชีน้อยกว่าบริษัทที่ตรวจสอบโดยสำนักงานสอบบัญชีอื่น อย่างไรก็ตาม ขนาดของกิจการ อัตราส่วนหนี้สินต่อส่วนของผู้ถือหุ้น และประเภทอุตสาหกรรมไม่มีความสัมพันธ์กับระยะเวลาที่ผู้สอบบัญชีใช้ในการออกรายงานผู้สอบบัญชี นอกจากนี้บริษัทที่มีการรายงานการตรวจสอบที่มีข้อสังเกตของผู้สอบบัญชี บริษัทที่มีสัดส่วนการถือหุ้นในบริษัททั้งทางตรงและทางอ้อมมากขึ้น จะเปิดเผยงบการเงินที่ตรวจสอบแล้วต่อสาธารณชนโดยทันที และไม่พบหลักฐานเชิงประจักษ์ในการสนับสนุนทฤษฎีต้นทุนการตรวจสอบ ซึ่งยืนยันว่าบริษัทที่มีความมุ่งมั่นสูงจะรายงานต่อสาธารณชนทันที ข้อจำกัดของวิจัยนี้ พบว่าผลการวิจัยนี้อาจไม่สามารถสรุปได้โดยทั่วไปสำหรับบริษัทจดทะเบียน บริษัทที่ไม่ใช่กลุ่มบริษัท และบริษัทที่จดทะเบียนในต่างประเทศ เนื่องจากบริษัทดังกล่าวถูกแยกออกจากตัวอย่าง และผลการวิจัยนี้จะขึ้นอยู่กับข้อมูลแบบตัดขวาง การศึกษาระยะยาวอาจให้ภาพรวมที่สมบูรณ์ของปัจจัยที่ตรวจสอบในการศึกษานี้ส่งผลกระทบต่อรายงานทันเวลาในช่วงเวลา เนื่องจาก ASE เกิดข้อผิดพลาดในปี 2000 ผลลัพธ์ของเราอาจไม่สามารถสรุปได้ในช่วงหลังปี 1999 การศึกษาในอนาคตอาจให้ข้อมูลเชิงลึกว่าการเปลี่ยนแปลงเชิงสถาบันที่นำมาใช้หลังจากตลาด

พรพิพัฒน์ จูทา (2548) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างคุณภาพของการเปิดเผยความเสี่ยงกับผลการดำเนินงานทางการเงินของบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างคุณภาพของการเปิดเผยความเสี่ยง กับผลการดำเนินงานทางการเงินของบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย โดยเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบรายงานข้อมูลประจำปีและงบการเงินของบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ยกเว้นบริษัทที่อยู่ในกลุ่มกิจการฟื้นฟูกิจการและกลุ่มคาดใหม่ ระหว่างปี พ.ศ. 2543 ถึงปี พ.ศ. 2546 จำนวน 227 บริษัท โดยใช้การทดสอบ 3 วิธี คือ การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา (Descriptive Analysis) การทดสอบค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (Pearson Correlation) และการทดสอบ

วิเคราะห์ความถดถอย (Regression Analysis) ผลการศึกษาพบว่า ขนาดบริษัท และผลการดำเนินงานทางการเงิน คือ อัตราหนี้สินต่อส่วนของผู้ถือหุ้น อัตราหนี้สินต่อสินทรัพย์รวม รายได้รวม และกำไรสุทธิมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับคุณภาพของการเปิดเผยความเสี่ยง แต่กำไรต่อหุ้นและอัตราผลตอบแทนจากสินทรัพย์มีความสัมพันธ์เชิงลบกับคุณภาพของการเปิดเผยความเสี่ยง ข้อจำกัดของวิจัยนี้พบว่า แหล่งข้อมูลที่ใช้ในการศึกษาในประเทศไทยยังไม่มี การจัดทำรายงานความเสี่ยงและการบริหารความเสี่ยงเหมือนในต่างประเทศ จึงทำให้คุณภาพของการเปิดเผยความเสี่ยงมีน้อยมาก และหลังเกิดกรณีของ Enron และ WorldCom ควรมีการศึกษาว่าบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย มีคุณภาพการเปิดเผยความเสี่ยงที่เพิ่มขึ้นหรือไม่ ซึ่งแหล่งข้อมูลในปี พ.ศ.2547 ไม่สามารถรวบรวมข้อมูลได้และยังไม่มี การเปิดเผยความเสี่ยงในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย จึงได้ทำการศึกษาข้อมูลระหว่างปี พ.ศ. 2543 ถึงปี พ.ศ. 2546

Ahmad & Kamarudin (2003) ได้ศึกษาความล่าช้าในการตรวจสอบและความทันเวลาของการรายงานขององค์กร : หลักฐานของประเทศมาเลเซีย เพื่อระบุปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับความล่าช้าในการตรวจสอบของบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์กัวลาลัมเปอร์ โดยเก็บรวบรวมข้อมูลจากรายงานประจำปี จำนวนทั้งสิ้น 100 บริษัท ในช่วงระยะเวลา 1996 ถึง 2000 โดยใช้ข้อมูลในการวิจัย คือ ตัวแปรอิสระ ได้แก่ ขนาดของกิจการ ประเภทอุตสาหกรรม สัญลักษณ์ของรายได้ (บริษัทที่มีผลขาดทุนหรือผลกำไร) รายการพิเศษ ความเห็นของผู้สอบบัญชีรับอนุญาตประเภทของสำนักงานสอบบัญชี วันสิ้นปีทางการเงิน และอัตราส่วนหนี้สินต่อส่วนของผู้ถือหุ้น ผลการศึกษาพบว่า บริษัทที่ตรวจสอบโดย BIG 5 และบริษัทที่มีสิ้นปีบัญชีที่นอกเหนือจากวันที่ 31 ธันวาคม มีผลต่อความล่าช้าในการตรวจสอบมีระยะเวลาลดลง และบริษัทที่มีผลขาดทุน ความเห็นของผู้สอบบัญชีรับอนุญาตที่นอกเหนือจากการแสดงความเห็นอย่างไม่มีเงื่อนไข บริษัทที่มีสัดส่วนหนี้ต่อสินทรัพย์รวมสูง และการตรวจสอบโดยบริษัทตรวจสอบขนาดกลางและขนาดย่อม มีผลต่อความล่าช้าในการตรวจสอบมีระยะเวลานานมากขึ้น อย่างไรก็ตาม ไม่มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญของความล่าช้าในการตรวจสอบระหว่างบริษัทที่มีรายการพิเศษและไม่มีรายการพิเศษ

บทที่ 3 ระเบียบวิธีการศึกษา

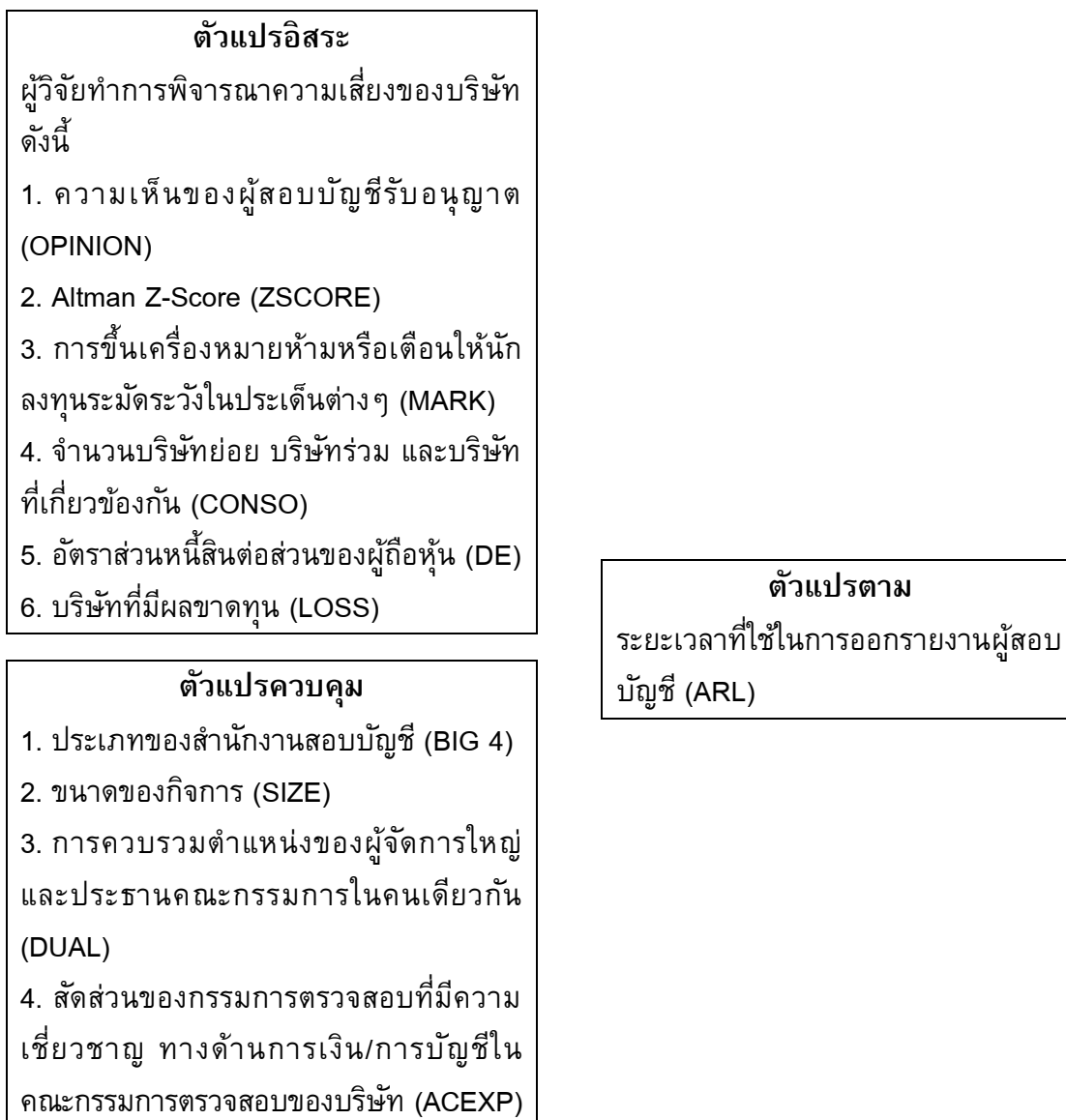
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาคั้งนี้ ผู้วิจัยศึกษาเลือกงบการเงินประจำปีของบริษัทที่อยู่ในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ปี 2561 จำนวน 429 บริษัท ยกเว้น บริษัทในกลุ่มธนาคาร กลุ่มเงินทุนและหลักทรัพย์ กลุ่มธุรกิจประกันภัยและประกันชีวิต กองทุนรวมมอสังหาริมทรัพย์ รวมถึงบริษัทที่มีข้อมูลไม่ครบถ้วน บริษัทที่มีระยะเวลาที่ใช้ในการออกรายงานผู้สอบบัญชี ยาวนานผิดปกติภายหลัง 90 วัน หลังวันปิดงบ และบริษัทที่ไม่ได้มีการออกรายงานผู้สอบบัญชี สิ้นสุดวันที่ 31 ธันวาคม 2561

กรอบแนวคิดของการศึกษา

การศึกษาคั้งนี้ใช้ตัวแปรอิสระ และตัวแปรควบคุมที่มาจากทบทวนวรรณกรรม จึงสามารถเขียนกรอบแนวคิดของการศึกษาดังภาพต่อไปนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดของการศึกษา

ตัวแปรในการศึกษา

การศึกษาค้างนี้ เป็นการศึกษาคอมสัมพันธ์ระหว่างระดับความเสี่ยงกับระยะเวลาที่ผู้สอบบัญชีใช้ในการออกรายงานผู้สอบบัญชีของบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ดังนั้น ผู้ศึกษาจึงใช้ตัวแปรตาม (Dependent Variables) ตัวแปรอิสระ (Independent Variables) และตัวแปรควบคุม (Control Variables) ดังต่อไปนี้

ตัวแปรตาม (Dependent Variables) คือ ระยะเวลาที่ใช้ออกรายงานผู้สอบบัญชี (ARL) ซึ่งมีวิธีการคำนวณ โดยการหาค่าเฉลี่ยของระยะเวลาที่ใช้ในการออกรายงานผู้สอบบัญชีของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย

ตัวแปรอิสระ (Independent Variables) ประกอบด้วย

ความเห็นของผู้สอบบัญชีรับอนุญาต (OPINION)

- ให้ 0 แทนความเห็นอย่างไม่มีเงื่อนไข
- ให้ 1 แทนความเห็นอย่างไม่มีเงื่อนไข แต่มีวรรคข้อมูลและเหตุการณ์ที่เน้น
- ให้ 2 แทนความเห็นอย่างมีเงื่อนไข

Altman Z-Score (ZSCORE)

ซึ่งอัตราส่วนที่นำมาคำนวณ ได้แก่

1. อัตราส่วนเงินทุนหมุนเวียนต่อสินทรัพย์รวม
2. อัตราส่วนกำไรสะสมต่อสินทรัพย์รวม
3. อัตราส่วนกำไรก่อนหักดอกเบี้ยและภาษีต่อสินทรัพย์รวม
4. อัตราส่วนมูลค่าหุ้นตามราคาตลาดต่อหนี้สินรวม

โดยค่า Z ที่ได้ออกมาจากสูตรคำนวณข้างต้น สามารถนำมาตีความได้ ดังนี้

- ให้ 0 แทนค่า Z มากกว่าหรือเท่ากับ 2.9 หมายถึง บริษัทมีความมั่นคงทางการเงิน
- ให้ 1 แทนค่า Z ระหว่าง 1.23 ถึง 2.8 หมายถึง บริษัทมีความมั่นคงทางการเงินแต่ควรระมัดระวัง
- ให้ 2 แทนค่า Z น้อยกว่า 1.23 หมายถึง มีความเป็นไปได้สูงที่บริษัทจะล้มละลาย/เพิ่มทุน

การขึ้นเครื่องหมายห้ามหรือเตือนให้นักลงทุนระมัดระวังในประเด็นต่างๆ (MARK)

- ให้ 0 แทนไม่เคยขึ้นเครื่องหมายห้ามหรือเตือน
- ให้ 1 แทนเคยขึ้นเครื่องหมายห้ามหรือเตือน

จำนวนบริษัทย่อย บริษัทร่วม และบริษัทที่เกี่ยวข้องกัน (CONSO)

โดยการระบุจำนวนบริษัทย่อย บริษัทร่วม และบริษัทที่เกี่ยวข้องกัน

อัตราส่วนหนี้สินต่อส่วนของผู้ถือหุ้น (DE)

โดยการคำนวณอัตราส่วนหนี้สินต่อส่วนของผู้ถือหุ้น (เท่า)

บริษัทที่มีผลขาดทุน (LOSS)

- ให้ 0 แทนบริษัทที่มีผลกำไร
- ให้ 1 แทนบริษัทที่มีผลขาดทุน

ตัวแปรควบคุม (Control Variables) ประกอบด้วย

ประเภทของสำนักงานสอบบัญชี (BIG)

- ให้ 0 แทนบริษัทอื่น ๆ ที่ไม่ใช่ Big 4
- ให้ 1 แทน Big 4 (KPMG, Ernst & Young, Deloitte, Pricewaterhouse

Coopers)

ขนาดของกิจการ (SIZE)

วัดจากลอการิทึมของ สินทรัพย์รวม (Logarithm of Total Asset)

การควบคุมตำแหน่งของผู้จัดการใหญ่และประธานคณะกรรมการในคนเดียวกัน (DUAL)

- ให้ 0 แทนการแยกตำแหน่งของผู้จัดการใหญ่และประธานคณะกรรมการ
- ให้ 1 แทนการควบคุมตำแหน่งของผู้จัดการใหญ่และประธานคณะกรรมการ

สัดส่วนของกรรมการตรวจสอบที่มีความเชี่ยวชาญทางการเงิน/การบัญชีในคณะกรรมการตรวจสอบของบริษัท (ACEXP) โดยการคำนวณจาก จำนวนกรรมการตรวจสอบที่มีความเชี่ยวชาญทางการเงิน/การบัญชี หารด้วยจำนวนกรรมการตรวจสอบของบริษัททั้งหมด

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา

การศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS ในการวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติ ดังนี้

1. สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) เพื่อวิเคราะห์ค่าต่ำสุด (Minimum) ค่าสูงสุด (Maximum) ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ของตัวแปรตาม ตัวแปรอิสระ และตัวแปรควบคุมที่ใช้ในการศึกษา
2. สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (Correlation Coefficient) เพื่อวิเคราะห์ความสัมพันธ์แบบหนึ่งต่อหนึ่งระหว่างตัวแปรกับตัวแปร

3. การวิเคราะห์สมการถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) เป็นการวิเคราะห์ความสัมพันธ์แบบกลุ่ม ระหว่างตัวแปรตาม กับ กลุ่มตัวแปรอิสระและตัวแปรควบคุม โดยจะสามารถอธิบายผลได้ว่า ตัวแปรอิสระและตัวแปรควบคุมตัวใด มีความสัมพันธ์กับตัวแปรตามอย่างมีนัยสำคัญ และสามารถอธิบายว่าสมการที่ใช้ในการศึกษา สามารถพยากรณ์ตัวแปรตามได้ร้อยละเท่าใด

การเก็บรวบรวมข้อมูล

เป็นข้อมูลแบบทุติยภูมิ (Secondary Data) โดยผู้วิจัยได้เลือกใช้ข้อมูลในรายงานประจำปีของบริษัทที่อยู่ในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ปี 2561 จำนวน 429 บริษัท ยกเว้น บริษัทในกลุ่มธนาคาร กลุ่มเงินทุนและหลักทรัพย์ กลุ่มธุรกิจประกันภัยและประกันชีวิต กองทุนรวม อสังหาริมทรัพย์ รวมถึงบริษัทที่มีข้อมูลไม่ครบถ้วน บริษัทที่มีระยะเวลาที่ใช้ในการออกรายงานการสอบบัญชียาวนานผิดปกติภายหลัง 90 วัน หลังวันปิดงบ และบริษัทที่ไม่ได้มีการออกรายงานการสอบบัญชี สิ้นสุดวันที่ 31 ธันวาคม 2561 และพิจารณาความเสี่ยงของบริษัท โดยปัจจัยที่นำมาเลือกใช้ 6 ปัจจัย ได้แก่ ความเห็นของผู้สอบบัญชีรับอนุญาต Altman Z-Score การขึ้นเครื่องหมายห้ามหรือเตือนให้นักลงทุนระมัดระวัง ในประเด็นต่างๆ จำนวนบริษัทย่อย บริษัทรวม และบริษัทที่เกี่ยวข้องกัน อัตราส่วนหนี้สินต่อส่วนของผู้ถือหุ้น และบริษัทที่มีผลขาดทุน

รวบรวมข้อมูลจากการที่ศึกษาทฤษฎีมาแล้วโดยค้นคว้ารวบรวมข้อมูลแบบทุติยภูมิ (Secondary Data) เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลจากสื่อสิ่งพิมพ์ วารสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และข้อมูลจากหน่วยงานราชการและเอกชนต่างๆ ปี 2561 ดังนี้

- ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย
- สำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์
- เว็บไซต์ของบริษัทที่อยู่ในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย

สมมติฐานการวิจัย

H_0 : ระดับความเสี่ยงไม่มีความสัมพันธ์กับระยะเวลาที่ผู้สอบบัญชีใช้ในการออกรายงานผู้สอบบัญชีของบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย

H_1 : ระดับความเสี่ยงมีความสัมพันธ์กับระยะเวลาที่ผู้สอบบัญชีใช้ในการออกรายงานผู้สอบบัญชีของบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย

การวิเคราะห์ข้อมูล

$$ARL = \beta_0 + \beta_1 OPINION + \beta_2 ZSCORE + \beta_3 MARK + \beta_4 CONSO + \beta_5 DE + \beta_6 LOSS + \beta_7 BIG + \beta_8 SIZE + \beta_9 DUAL + \beta_{10} ACEXP + e$$

โดยที่

ARL = จำนวนวันตั้งแต่วันสิ้นงวดบัญชีจนถึงวันที่ผู้สอบบัญชีรับอนุญาตลงลายมือรับรอง

OPINION = ความเห็นของผู้สอบบัญชีรับอนุญาต

ZSCORE = Altman Z-Score

MARK = การขึ้นเครื่องหมายห้ามหรือเตือนให้นักลงทุนระมัดระวังในประเด็นต่างๆ

CONSO = จำนวนบริษัทย่อย บริษัทร่วม และบริษัทที่เกี่ยวข้องกัน

DE = อัตราส่วนหนี้สินต่อส่วนของผู้ถือหุ้น (Debt to Equity ratio)

LOSS = บริษัทที่มีผลขาดทุน

BIG = ประเภทของสำนักงานสอบบัญชี

SIZE = ขนาดของกิจการ

DUAL = การควบรวมตำแหน่งของผู้จัดการใหญ่และประธานคณะกรรมการในคนเดียวกัน

ACEXP = สัดส่วนของกรรมการตรวจสอบที่มีความเชี่ยวชาญ ทางด้านการเงิน/ การบัญชีในคณะกรรมการตรวจสอบของบริษัท

e = ค่าความคาดเคลื่อน

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ผลการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างระดับความเสี่ยงกับระยะเวลาที่ผู้สอบบัญชีใช้ในการออกรายงานผู้สอบบัญชีของบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย โดยแสดงผลวิเคราะห์ข้อมูลสถิติเชิงพรรณนาและสถิติเชิงอนุมาน ดังนี้

1. สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics)

แสดงข้อมูลสถิติเชิงพรรณนาของตัวแปรอิสระ ตัวแปรควบคุม และตัวแปรตามที่ใช้ในการวิจัย ซึ่งตัวแปรอิสระ ได้แก่ ความเห็นของผู้สอบบัญชีรับอนุญาต (OPINION) Altman Z-Score (ZSCORE) การขึ้นเครื่องหมายห้ามหรือเตือนให้นักลงทุนระมัดระวังในประเด็นต่างๆ (MARK) จำนวนบริษัทย่อย บริษัทรวม และบริษัทที่เกี่ยวข้องกัน (CONSO) อัตราส่วนหนี้สินต่อส่วนของผู้ถือหุ้น (DE) และบริษัทที่มีผลขาดทุน (LOSS) ตัวแปรควบคุม ได้แก่ ประเภทของสำนักงานสอบบัญชี (BIG) ขนาดของกิจการ (SIZE) การรวบรวมตำแหน่งของผู้จัดการใหญ่และประธานคณะกรรมการในคนเดียวกัน (DUAL) และสัดส่วนของกรรมการตรวจสอบที่มีความเชี่ยวชาญทางการเงิน/การบัญชีในคณะกรรมการตรวจสอบของบริษัท (ACEXP) และตัวแปรตาม คือ ระยะเวลาที่ใช้อออกรายงานผู้สอบบัญชี ประกอบด้วย ค่าสูงสุด ค่าต่ำสุด ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ดังนี้

ตารางที่ 1 ข้อมูลทางสถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics)

	N	Minimum	Maximum	Mean	Std. Deviation
OPINION	429	0.00	2.00	0.2401	0.51217
ZSCORE	429	0.00	2.00	0.9091	0.84756
MARK	429	0.00	1.00	0.0979	0.29753
CONSO	429	0.00	537.00	19.6434	37.86642
DE	429	-11.66	16.08	1.1158	1.53413
LOSS	429	0.00	1.00	0.1818	0.38614
BIG	429	0.00	1.00	0.6434	0.47957
SIZE	429	8.25	12.37	9.8250	0.67065

ตารางที่ 1 ข้อมูลทางสถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) (ต่อ)

	N	Minimum	Maximum	Mean	Std. Deviation
DUAL	429	0.00	1.00	0.2051	0.40427
ACEXP	429	0.00	100.00	47.0890	27.25261
ARL	429	28.00	59.00	54.1212	4.98917

หมายเหตุ : COSO (Maximum) จำนวน 537 บริษัท เป็นของบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งหนึ่งที่มีจำนวนบริษัทย่อย บริษัทร่วม และบริษัทที่เกี่ยวข้องกันจำนวนมาก

จากตารางที่ 1 แสดงให้เห็นว่าค่าเฉลี่ยของระยะเวลาที่ใช้ออกรายงานผู้สอบบัญชีของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยปี 2561 โดยพบว่า ระยะเวลาที่ใช้ออกรายงานผู้สอบบัญชีค่าเฉลี่ยประมาณ 54 วัน โดยมีค่าต่ำสุดที่ 28 วัน และมีค่าสูงสุด 59 วัน ซึ่งโดยเฉลี่ยแล้วถือว่าบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ได้ส่งงบการเงินประจำปี ทันภายใน 60 วันนับแต่วันสิ้นงวดบัญชีตามกำหนดของสำนักงาน ก.ล.ต.

2. สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (Correlation Coefficient)

ตารางที่ 2 ผลการทดสอบความสัมพันธ์แบบหนึ่งต่อหนึ่งระหว่างตัวแปรกับตัวแปร (บนขวา Pearson ล่างซ้าย Spearman's rho)

	OPINION	ZSCORE	MARK	CONSO	DE	LOSS	BIG	SIZE	DUAL	ACEXP	ARL
OPINION	1	.140**	.170**	.219**	.143**	.124*	0.080	.163**	-0.087	-0.084	.161**
ZSCORE	.142**	1	0.034	.195**	.737**	.262**	0.043	.327**	0.037	0.007	.236**
MARK	.167**	0.035	1	-0.003	-0.022	.170**	-0.066	-0.079	-0.031	-0.091	0.090
CONSO	0.078	.145**	-0.023	1	.281**	-0.075	.220**	.574**	-0.025	0.021	0.032
DE	.190**	.455**	0.051	.122*	1	.151**	.181**	.453**	0.033	0.053	.104*
LOSS	.110*	.265**	.170**	-0.093	.208**	1	-.128**	-.161**	-0.075	-0.090	.131**
BIG	0.036	0.041	-0.066	.168**	0.087	-.128**	1	.384**	-0.007	.119*	-.230**
SIZE	.138**	.301**	-0.082	.480**	.293**	-.171**	.353**	1	-0.007	0.058	-0.062
DUAL	-0.058	0.041	-0.031	0.029	0.022	-0.075	-0.007	-0.027	1	-0.079	0.089
ACEXP	-0.081	0.010	-0.082	0.061	0.012	-.101*	.101*	0.072	-0.049	1	-0.033
ARL	.118*	.194**	0.088	0.009	0.063	.111*	-.222**	-.112*	0.077	-0.050	1

หมายเหตุ : *. ระดับนัยสำคัญที่ 0.05 (2-tailed), **. ระดับนัยสำคัญที่ 0.01 (2-tailed)

จากตารางที่ 2 เป็นการทดสอบค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย เพื่อวิเคราะห์ความสัมพันธ์แบบหนึ่งต่อหนึ่งระหว่างตัวแปรกับตัวแปร โดยจะพิจารณาว่าตัวแปร-อิสระมีความสัมพันธ์กันเองอยู่ในระดับสูงหรือไม่ หากมีความสัมพันธ์กันเองสูงจะส่งผลให้เกิด

ปัญหา Multicollinearity ซึ่งส่งผลให้การตีความหมายในการวิเคราะห์การถดถอยไม่ถูกต้อง จากผลการทดสอบดังกล่าว พบว่า ตัวแปรอิสระมีความสัมพันธ์ไม่เกิน 0.65 (Burns & Grove, 1993 และเกรียงไกร บุญเลิศอุทัย และคณะ, 2562) ซึ่งไม่ทำให้เกิดปัญหา Multicollinearity

3. การวิเคราะห์สมการถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis)

ตารางที่ 3 ผลการทดสอบตามสมมติฐานการวิจัย

	Coefficients	t	P-value
(Constant)	65.118	15.436	0.000
OPINION	1.045**	2.242	0.025
ZSCORE	1.322***	4.120	0.000
MARK	0.689	0.869	0.385
CONSO	0.010	1.441	0.150
DE	-0.029	-0.166	0.868
LOSS	-0.071	-0.108	0.914
BIG	-1.954***	-3.811	0.000
SIZE	-1.168***	-2.611	0.009
DUAL	0.822	1.437	0.152
ACEXP	-0.002	-0.256	0.798

n = 429, R² = 0.125, Adjusted R Square = 0.104, F-Statistic = 5.947, Sig. = 0.000

หมายเหตุ: * ระดับนัยสำคัญที่ 0.10, ** ระดับนัยสำคัญที่ 0.05, *** ระดับนัยสำคัญที่ 0.01

จากการทดสอบสมมติฐาน พบว่า ค่า Adjusted R-squared ของสมการที่ใช้ในการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างระดับความเสี่ยงกับระยะเวลาที่ผู้สอบบัญชีใช้ในการออกรายงานผู้สอบบัญชีของบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย คิดเป็นร้อยละ 10.40 แสดงว่าตัวแปรที่ใช้ในการทดสอบ สามารถอธิบายระยะเวลาที่ใช้ในการออกรายงานผู้สอบบัญชี (ARL) ได้ร้อยละ 10.40 นอกจากนี้ F-Statistic มีค่าเท่ากับ 5.947 และมีค่า Significant ของสมการเท่ากับ 0.000

ตัวแปรอิสระและตัวแปรควบคุมที่มีความสัมพันธ์ระยะเวลาที่ผู้สอบบัญชีใช้ในการออกรายงานผู้สอบบัญชีอย่างมีนัยสำคัญ พิจารณาจาก ค่า p-value ที่มีค่าน้อยกว่าระดับนัยสำคัญที่ 0.01 ได้แก่ Altman Z-Score (ZSCORE) มีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันกับระยะเวลาที่ผู้สอบบัญชีใช้ในการออกรายงานผู้สอบบัญชี กล่าวคือ ค่า Z-Score ที่ใช้ในการประเมินระดับ

ความเสี่ยงว่า บริษัทนั้นๆ มีโอกาสมากแค่ไหนที่จะเข้าสู่ภาวะล้มละลาย (Bankruptcy) มีความสัมพันธ์กับระยะเวลาที่ผู้สอบบัญชีใช้ในการออกรายงานผู้สอบบัญชีที่ยาวนาน

นอกจากนี้ตัวแปรอิสระที่มีความสัมพันธ์ระยะเวลาที่ผู้สอบบัญชีใช้ในการออกรายงานผู้สอบบัญชีที่ระดับนัยสำคัญที่ 0.05 ได้แก่ ความเห็นของผู้สอบบัญชีรับอนุญาต (OPINION) โดยมีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันกับระยะเวลาที่ผู้สอบบัญชีใช้ในการออกรายงานผู้สอบบัญชีที่ยาวนาน กล่าวคือ หากผู้สอบบัญชีรับอนุญาตแสดงความเห็นของผู้สอบบัญชีรับอนุญาตในรูปแบบที่เปลี่ยนแปลงไป นอกเหนือจากการแสดงความเห็นอย่างไม่มีเงื่อนไข ส่งผลต่อระยะเวลาที่ผู้สอบบัญชีใช้ในการออกรายงานผู้สอบบัญชีที่ยาวนานขึ้น

ในขณะที่ตัวแปรควบคุมที่มีความสัมพันธ์ระยะเวลาที่ผู้สอบบัญชีใช้ในการออกรายงานผู้สอบบัญชีที่ระดับนัยสำคัญที่ 0.01 ได้แก่ ประเภทของสำนักงานสอบบัญชี (BIG) และขนาดของกิจการ (SIZE) มีความสัมพันธ์ในทิศทางตรงกันข้ามกับระยะเวลาที่ผู้สอบบัญชีใช้ในการออกรายงานผู้สอบบัญชี กล่าวคือ บริษัทที่ตรวจสอบโดยสำนักงานสอบบัญชีขนาดใหญ่ (BIG 4) และกิจการที่มีขนาดใหญ่มีความสัมพันธ์กับระยะเวลาที่ผู้สอบบัญชีใช้ในการออกรายงานผู้สอบบัญชีที่สั้นลง

ส่วนตัวแปรอื่นๆ ที่ไม่มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญกับระยะเวลาที่ผู้สอบบัญชีใช้ในการออกรายงานผู้สอบบัญชี ได้แก่ การขึ้นเครื่องหมายห้ามหรือเตือนให้นักลงทุนระมัดระวังในประเด็นต่างๆ (MARK) จำนวนบริษัทย่อย บริษัทรวม และบริษัทที่เกี่ยวข้องกัน (CONSO) อัตราส่วนหนี้สินต่อส่วนของผู้ถือหุ้น (DE) บริษัทที่มีผลขาดทุน (LOSS) การควบคุมตำแหน่งของผู้จัดการใหญ่และประธานคณะกรรมการในคนเดียวกัน (DUAL) และสัดส่วนของกรรมการตรวจสอบที่มีความเชี่ยวชาญ ทางด้านการเงิน/การบัญชีในคณะกรรมการตรวจสอบของบริษัท (ACEXP)

บทที่ 5

สรุปผลการศึกษา อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

สรุปผลการศึกษา

งานวิจัยนี้ พัฒนามาจากการศึกษาของเกรียงไกร บุญเลิศอุทัย และคณะฯ (2562) ที่ได้ศึกษาผลกระทบของคะแนนการกำกับดูแลกิจการและคุณลักษณะคณะกรรมการบริษัทต่อความทันเวลาของงบการเงิน และงานวิจัยของสุชาติ สัตยารักษ์วิทย์ และอัญชลี พิพัฒน์เสริญ (2555) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการกำกับดูแลกิจการและระยะเวลาที่ใช้ในการออกรายงานการสอบบัญชี ซึ่งงานวิจัยดังกล่าวได้ศึกษาเพียงตัวแปรที่เกี่ยวกับการกำกับดูแลกิจการเท่านั้น และงานวิจัยของนนทวรรณ ยมจินดา และคณะฯ (2562) ได้ศึกษาความเสี่ยงในการสอบบัญชีกับระยะเวลาการออกรายงานผู้สอบบัญชี : กรณีรายงานการสอบบัญชีที่มีการระบุถึงเรื่องสำคัญในการตรวจสอบ ซึ่งงานวิจัยนี้ได้ศึกษาตัวแปรที่เกี่ยวกับความเสี่ยงในการสอบบัญชี ได้แก่ ประเภทอุตสาหกรรมธุรกิจการเงิน ผลการดำเนินงานขาดทุนสุทธิ ขนาดของกิจการ รายได้ของกิจการ ประเภทการแสดงความเห็นของผู้สอบบัญชี สำนักงานสอบบัญชีที่อยู่ในกลุ่ม Big 4 คือ PWC EY Deloitte และ KPMG เท่านั้น โดยยังมีปัจจัยอื่นเพิ่มเติมที่ส่งผลต่อระยะเวลาที่ใช้ในการออกรายงานผู้สอบบัญชี

โดยผลของงานวิจัยนี้ แสดงให้เห็นว่าความสัมพันธ์ระหว่างระดับความเสี่ยงกับระยะเวลาที่ผู้สอบบัญชีใช้ในการออกรายงานผู้สอบบัญชีของบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ได้แก่ Altman Z-Score (ZSCORE) และความเห็นของผู้สอบบัญชีรับอนุญาต (OPINION) มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับระยะเวลาที่ผู้สอบบัญชีใช้ในการออกรายงานผู้สอบบัญชี และประเภทของสำนักงานสอบบัญชี (BIG) และขนาดของกิจการ (SIZE) มีความสัมพันธ์เชิงลบกับระยะเวลาที่ผู้สอบบัญชีใช้ในการออกรายงานผู้สอบบัญชี

อภิปรายผล

ผลการวิจัยครั้งนี้ พบว่า Altman Z-Score (ZSCORE) และความเห็นของผู้สอบบัญชีรับอนุญาต (OPINION) มีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันกับระยะเวลาที่ผู้สอบบัญชีใช้ในการออกรายงานผู้สอบบัญชี กล่าวคือ หากบริษัทที่มีความเสี่ยงในการล้มละลายสูง อาจก่อให้เกิดความเสี่ยงในการสอบบัญชี และหากผู้สอบบัญชีรับอนุญาตแสดงความเห็นของผู้สอบบัญชีรับอนุญาต

ในรูปแบบที่เปลี่ยนแปลงไป นอกเหนือจากการแสดงความเห็นอย่างไม่มีเงื่อนไข ส่งผลต่อระยะเวลาที่ผู้สอบบัญชีใช้ในการออกรายงานผู้สอบบัญชีที่ยาวนานขึ้น เนื่องจากผู้สอบบัญชีรับอนุญาตต้องใช้เวลาในการตรวจสอบและวิธีการตรวจสอบมากกว่าบริษัทที่ผู้สอบบัญชีรับอนุญาตแสดงความเห็นอย่างไม่มีเงื่อนไข นอกจากนี้ ผู้สอบบัญชีรับอนุญาต อาจเห็นว่า บริษัทดังกล่าวมีความเสี่ยงที่ส่งต่อผลการดำเนินงานและข้อมูลที่เกี่ยวข้องเท็จจริงอันเป็นสาระสำคัญ ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ Ahmad & Kamarudin (2003) ที่พบว่า ความเห็นของผู้สอบบัญชีรับอนุญาตที่นอกเหนือจากการแสดงความเห็นอย่างไม่มีเงื่อนไข มีผลต่อความล่าช้าในการตรวจสอบมีระยะเวลา นานมากขึ้น และงานวิจัยของ นนทวรรณ ยมจินดา และคณะฯ (2562) ที่พบว่า การแสดงความเห็นของผู้สอบบัญชีในรูปแบบที่เปลี่ยนแปลงไป โดยแสดงความเห็นแบบมีเงื่อนไข งบการเงินไม่ถูกต้อง หรือไม่แสดงความเห็นในงบการเงินใช้ระยะเวลาในการออกรายงานผู้สอบบัญชีมากกว่า การแสดงความเห็นแบบไม่มีเงื่อนไข หรือไม่มีเงื่อนไข แต่มีข้อสังเกต เนื่องจากผู้สอบบัญชีต้องใช้เวลาเพิ่มขึ้นในการเจรจากับฝ่ายบริหารของบริษัทถึงความผิดปกติของงบการเงิน รวมทั้งเพิ่มขอบเขตในการตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล รวบรวมหลักฐาน ความผิดปกติของงบการเงิน

ในขณะที่บริษัทที่ตรวจสอบโดยสำนักงานสอบบัญชีขนาดใหญ่ (BIG 4) และกิจการที่มีขนาดใหญ่มีความสัมพันธ์กับระยะเวลาที่ผู้สอบบัญชีใช้ในการออกรายงานผู้สอบบัญชีที่สั้นลง กล่าวคือ บริษัทที่ตรวจสอบโดยสำนักงานสอบบัญชีขนาดใหญ่ (BIG 4) มีการควบคุมภายในที่มีประสิทธิภาพ และมีบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถมากกว่าบริษัทที่ตรวจสอบโดยสำนักงานสอบบัญชีอื่น เพื่อให้การออกรายงานถูกต้องและรวดเร็วทันต่อการตัดสินใจลงทุนต่อนักลงทุนและผู้ใช้งบการเงิน ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ Owusu-Ansah & Leventis (2006) และ Ahmad & Kamarudin (2003) พบว่า บริษัทที่ตรวจสอบโดย BIG 5 มีระยะเวลาที่ผู้สอบบัญชีใช้ในการออกรายงานผู้สอบบัญชีน้อยกว่าบริษัทที่ตรวจสอบโดยสำนักงานสอบบัญชีอื่น และงานวิจัยของ นนทวรรณ ยมจินดา และคณะฯ (2562) Mohamad Naimi et al. (2010) และ H.A.E. Afify. (2009) พบว่า สำนักงานสอบบัญชีที่เป็น Big 4 มีความสัมพันธ์ในทิศทางตรงกันข้ามกับระยะเวลาที่ใช้ในการออกรายงานการสอบบัญชี และงานวิจัยของเกรียงไกร บุญเลิศอุทัยและคณะฯ (2562) ที่พบว่า กิจการที่มีใช้บริการจากสำนักงานสอบบัญชีขนาดใหญ่จะช่วยลดระยะเวลาการออกงบการเงิน ซึ่งงานวิจัยในอดีตจำนวนมากได้ชี้ให้เห็นว่าสำนักงานสอบบัญชีที่เป็น Big 4 มีความสัมพันธ์ในทิศทางตรงกันข้ามกับระยะเวลาที่ใช้ในการออกรายงานการสอบบัญชี เพราะสำนักงานสอบบัญชีขนาดใหญ่จะมีบุคลากรจำนวนมากและมีองค์ความรู้มากกว่า จึงสามารถตรวจสอบเสร็จสิ้นได้เร็วกว่า และกิจการที่มีขนาดใหญ่ ใช้ระยะเวลาในการออกรายงานผู้สอบบัญชีน้อยกว่า กิจการที่มีขนาดเล็ก ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ H.A.E. Afify. (2009) และ Carslaw & Kaplan (1991) ที่พบว่า ขนาดของกิจการมีผลต่อระยะเวลาที่ผู้สอบบัญชีใช้ในการออกรายงานผู้สอบบัญชี และงานวิจัยของ Robert H. Ashton et al. (1989) พบว่า บริษัทที่มีขนาดใหญ่ อาจเลือกที่จะใช้การควบคุมภายในที่แข็งแกร่ง ซึ่งทำให้ผู้ตรวจสอบสามารถไว้วางใจในการทดสอบการปฏิบัติตาม

ข้อกำหนดระหว่างกาลมากกว่าการทดสอบยอดคงเหลือสิ้นปีที่ ซึ่งทำให้การตรวจสอบเสร็จสิ้นได้ทันเวลา นอกจากนี้บริษัทขนาดใหญ่จะถูกตรวจสอบโดยบุคคลภายนอก ดังนั้นผู้บริหารจะมีแรงจูงใจเพื่อลดการตรวจสอบที่ล่าช้า และงานวิจัยของเกรียงไกร บุญเลิศอุทัย และคณะฯ (2562) และนนทวรรณ ยมจินดา และคณะฯ (2562) พบว่า กิจการที่มีขนาดใหญ่ใช้ระยะเวลาในการออกรายงานผู้สอบบัญชีน้อยกว่ากิจการที่มีขนาดเล็ก

ส่วนตัวแปรอื่นๆ ที่ไม่มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญกับระยะเวลาที่ผู้สอบบัญชีใช้ในการออกรายงานผู้สอบบัญชี ได้แก่ การขึ้นเครื่องหมายห้ามหรือเตือนให้นักลงทุนระมัดระวังในประเด็นต่างๆ (MARK) จำนวนบริษัทย่อย บริษัทร่วม และบริษัทที่เกี่ยวข้องกัน (CONSO) อัตราส่วนหนี้สินต่อส่วนของผู้ถือหุ้น (DE) บริษัทที่มีผลขาดทุน (LOSS) การควมรวมตำแหน่งของผู้จัดการใหญ่และประธานคณะกรรมการในคนเดียวกัน (DUAL) และสัดส่วนของกรรมการตรวจสอบที่มีความเชี่ยวชาญ ทางด้านการเงิน/การบัญชีในคณะกรรมการตรวจสอบของบริษัท (ACEXP) โดยอธิบายเหตุผลประกอบ ได้ดังนี้

1. การขึ้นเครื่องหมายห้ามหรือเตือนให้นักลงทุนระมัดระวังในประเด็นต่างๆ (MARK) ไม่มีความสัมพันธ์กับระยะเวลาที่ผู้สอบบัญชีใช้ในการออกรายงานผู้สอบบัญชี เนื่องจากการขึ้นเครื่องหมายห้ามหรือเตือนให้นักลงทุนระมัดระวังในประเด็นต่างๆ ส่วนใหญ่เป็นบริษัทที่มีผลขาดทุน ส่งผลต่อการแสดงความเห็นของผู้สอบบัญชีรับอนุญาต โดยเป็นเรื่องที่มีความสำคัญและจำเป็นต่อความเข้าใจของผู้ใช้งบการเงิน ซึ่งในการศึกษาครั้งนี้มีบริษัทจำนวนน้อยที่ขึ้นเครื่องหมายห้ามหรือเตือน โดยบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยจะมีความระมัดระวังที่เสี่ยงต่อการขึ้นเครื่องหมายห้ามหรือเตือนดังกล่าว เพราะทำให้มีผลต่อการลดลงของราคาหุ้นบริษัทนั้นๆ

2. จำนวนบริษัทย่อย บริษัทร่วม และบริษัทที่เกี่ยวข้องกัน (CONSO) ไม่มีความสัมพันธ์กับระยะเวลาที่ผู้สอบบัญชีใช้ในการออกรายงานผู้สอบบัญชี เนื่องจากบริษัทใหญ่ที่มีจำนวนบริษัทย่อย บริษัทร่วม และบริษัทที่เกี่ยวข้องกันมาก จะมีขนาดกิจการที่ใหญ่ ส่งผลต่อการบริหารภายในองค์กรนั้นๆ ทำให้ต้องมีทุนหมุนเวียนมาใช้ภายในกิจการจำนวนมาก และบางบริษัทจะใช้บริการสำนักงานสอบบัญชี โดย BIG 4 เนื่องจากต้องการสำนักงานสอบบัญชีที่มีขนาดใหญ่ มีบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถ

3. อัตราส่วนหนี้สินต่อส่วนของผู้ถือหุ้น (DE) ไม่มีความสัมพันธ์กับระยะเวลาที่ผู้สอบบัญชีใช้ในการออกรายงานผู้สอบบัญชี เนื่องจากแต่ละบริษัทมีการบริหารกิจการและการควบคุมภายในที่แตกต่างกัน หรือมีประเภทรูธุรกิจที่แตกต่างกัน หากกิจการมีอัตราส่วนหนี้สินต่อส่วนของผู้ถือหุ้นสูง แสดงว่าบริษัทนั้นๆ มีการบริหารหนี้สินที่ไม่ดี โดยมีโอกาสที่บริษัทมีผลขาดทุนในทางกลับกันหากบริษัทที่มีจำนวนบริษัทย่อย บริษัทร่วม และบริษัทที่เกี่ยวข้องกันมาก แต่มีการบริหารหนี้สินภายในองค์กรที่ไม่ดี ก็จะมีผลต่ออัตราส่วนหนี้สินต่อส่วนของผู้ถือหุ้นด้วย

ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ Owusu-Ansah & Leventis (2006) ที่กล่าวว่า อัตราส่วนหนี้สินต่อ ส่วนของผู้ถือหุ้นไม่มีผลต่อระยะเวลาที่ผู้สอบบัญชีใช้ในการออกรายงานผู้สอบบัญชี

4. บริษัทที่มีผลขาดทุน (LOSS) ไม่มีความสัมพันธ์กับระยะเวลาที่ผู้สอบบัญชีใช้ในการ ออกรายงานผู้สอบบัญชี เนื่องจากบริษัทที่มีผลขาดทุนจำนวนมากหรือมีผลขาดทุนติดต่อกัน จะมีความเสี่ยงสูงที่บริษัทนั้นๆ มีโอกาสที่เข้าสู่ภาวะล้มละลาย ทำให้บริษัทต้องกู้ยืมเงิน เพื่อเป็นทุน หมุนเวียนมาใช้ภายในกิจการ ส่งต่อการขึ้นเครื่องหมายห้ามหรือเตือนให้นักลงทุนระมัดระวังใน ประเด็นต่าง ๆ และการแสดงความเห็นของผู้สอบบัญชีรับอนุญาต โดยเป็นเรื่องที่มีความสำคัญ และจำเป็นต่อความเข้าใจของผู้ใช้งบการเงิน

5. การควมรวมตำแหน่งของผู้จัดการใหญ่และประธานคณะกรรมการในคนเดียวกัน (DUAL) ไม่มีความสัมพันธ์กับระยะเวลาที่ผู้สอบบัญชีใช้ในการออกรายงานผู้สอบบัญชี เนื่องจาก บริษัทส่วนใหญ่มีการแบ่งแยกหน้าที่ชัดเจน ซึ่งจะมอบหมายหน้าที่ให้คณะกรรมการตรวจสอบ เป็นผู้รับผิดชอบ

6. สัดส่วนของกรรมการตรวจสอบที่มีความเชี่ยวชาญ ทางด้านการเงิน/การบัญชีใน คณะกรรมการตรวจสอบของบริษัท (ACEXP) ไม่มีความสัมพันธ์กับระยะเวลาที่ผู้สอบบัญชีใช้ในการ ออกรายงานผู้สอบบัญชี ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ Umami Junaidda Binti Hashim. (2010) ที่พบว่า สัดส่วนของกรรมการตรวจสอบที่มีความเชี่ยวชาญทางด้านการเงิน/การบัญชีใน คณะกรรมการตรวจสอบไม่มีความสัมพันธ์กับระยะเวลาที่ผู้สอบบัญชีใช้ในการออกรายงานผู้สอบ บัญชี

ข้อเสนอแนะสำหรับการศึกษาคั้งนี้

เนื่องจากงานวิจัยนี้มีข้อจำกัดบางประการ โดยผู้วิจัยได้พิจารณาความเสี่ยงของบริษัทที่ คาดว่าส่งผลกระทบต่อระยะเวลาที่ผู้สอบบัญชีใช้ในการออกรายงานผู้สอบบัญชีมาศึกษา และมีการเก็บ รวบรวมข้อมูลจากรายงานประจำปี 2561 ทำให้กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ครอบคลุมระยะเวลาเพียง 1 ปี เท่านั้น ส่งผลต่อการอธิบายความสัมพันธ์ของข้อมูล ซึ่งปีต่อไปบริษัทที่จดทะเบียนในตลาด หลักทรัพย์ อาจมีการพัฒนา ปรับปรุง หรือเปลี่ยนแปลงการบริหารงานภายในที่ดีขึ้น ดังนั้น งานวิจัยนี้สามารถสรุปได้เพียงส่วนหนึ่งของข้อสมมุติฐานที่ผู้ทำการวิจัยได้กำหนดไว้จากตัวแปรที่ ใช้ในการวิจัย

ข้อเสนอแนะสำหรับการศึกษารั้งต่อไป

งานวิจัยในอนาคตอาจพิจารณาศึกษาตัวแปรอื่นๆ ที่ส่งผลต่อระยะเวลาที่ผู้สอบบัญชีใช้ในการออกรายงานผู้สอบบัญชี และข้อมูลกลุ่มตัวอย่างที่มากกว่า 1 ปี เพื่อให้ได้ข้อสรุปได้ชัดเจนและถูกต้องมากขึ้น

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

- เกิดแก้ว พีรติยุทธ์. (26 พฤศจิกายน 2560). *Altman Z-Score* อาวุธลับของนักลงทุน [สื่ออิเล็กทรอนิกส์]. ค้นเมื่อ 24 ธันวาคม 2562, จาก <http://doithai.com>
- เกรียงไกร บุญเลิศอุทัย, อนุวัฒน์ ภัคดี และศิลาปะพร ศรีจันเพชร. (2562). ผลกระทบของคะแนนการกำกับดูแลกิจการและคุณลักษณะคณะกรรมการบริษัทต่อความทันเวลาของงบการเงิน. วารสารวิชาชีพบัญชี ปีที่ 15 ฉบับที่ 48 ธันวาคม 2562
- ความเสี่ยงธุรกิจ ปัจจัยภายในและภายนอก [สื่ออิเล็กทรอนิกส์]. ค้นเมื่อ 24 ธันวาคม 2562, จาก <https://www.moneywecan.com/risk-management/business-risk-management/internal-external-%20risks/>
- ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย [สื่ออิเล็กทรอนิกส์]. ค้นเมื่อ 24 ธันวาคม 2562, จาก <https://www.set.or.th/>
- นนทวรรณ ยมจินดา, ชาญชัย ตั้งเรื่อนรัตน์, ลภินี โกศลบุญ และพรสุดา หวังประเสริฐกุล. (2562). ความเสี่ยงในการสอบบัญชีกับระยะเวลาการออกรายงานผู้สอบบัญชี: กรณีรายงานการสอบบัญชีที่มีการระบุถึงเรื่องสำคัญในการตรวจสอบ. วารสารวิชาชีพบัญชี ปีที่ 15 ฉบับที่ 48 ธันวาคม 2562
- ไทรรงค์ สวัสดิกุล, ธีรพรรณ อิงภากรณ์, สุชิตา มานะจิตต์, และวิชนี เอี่ยมชุ่ม. (2560). ผลกระทบของคุณภาพการเปิดเผยข้อมูลความเสี่ยงที่มีต่อผลการดำเนินงาน : กรณีศึกษาบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย. วารสารการบัญชีและการจัดการ, 11(2), 118-126.
- พรพิพัฒน์ จุฬา. (2548). ความสัมพันธ์ระหว่างคุณภาพของการเปิดเผยความเสี่ยงกับผลการดำเนินงานทางการเงินของบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย (Doctoral dissertation, จุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย).
- รมมณีย์ เพิ่มพลูทวีทรัพย์. (2558). ความสัมพันธ์ระหว่างการรายงานการบริหารความเสี่ยงและผลการดำเนินงานทางการเงินในรายงานประจำปีของบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย. คลังปัญญามหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- รายงานของผู้สอบบัญชี คืออะไร สำคัญอย่างไร [สื่ออิเล็กทรอนิกส์]. ค้นเมื่อ 24 ธันวาคม 2562, จาก <http://doithai.com>

บรรณานุกรม (ต่อ)

- วรัญญา มโนสุนทร. (2558). ความสัมพันธ์ระหว่างคุณลักษณะของคณะกรรมการบริษัทและคุณลักษณะของคณะกรรมการตรวจสอบต่อผลการดำเนินงานของบริษัท กรณีศึกษา : บริษัทไอพีโอในประเทศไทย. หอสมุดแห่งมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- วิจิตรา จำลองราษฎร์. (2561). ความสัมพันธ์ของการกำกับดูแลกิจการ ความเสี่ยงในการล้มละลาย และผลการดำเนินงานของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย. *Humanities and Social Sciences Journal of Graduate School, Pibulsongkram Rajabhat University*, 12(1), 60-81.
- สภาวิชาชีพบัญชีในพระบรมราชูปถัมภ์ [สื่ออิเล็กทรอนิกส์]. ค้นเมื่อ 24 ธันวาคม 2562, จาก <http://www.tfac.or.th/>
- สมบูรณ์ สารพัด. (2547). ความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบของคณะกรรมการตรวจสอบกับรายงานของผู้สอบบัญชี. (Doctoral dissertation, จุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย).
- สุวดี สัตยารักษ์วิทย์ และอัญชลี พิพัฒน์เสริญ. (2555). ความสัมพันธ์ระหว่างการกำกับดูแลกิจการและระยะเวลาที่ใช้ในการออกรายงานการสอบบัญชี. วารสารวิชาชีพบัญชี ปีที่ 8 ฉบับที่ 22 สิงหาคม 2555
- สำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ [สื่ออิเล็กทรอนิกส์]. ค้นเมื่อ 24 ธันวาคม 2562, จาก <https://www.sec.or.th/>
- ดี/อี เรโซ (D/E ratio) ชี้วัดความเสี่ยงโครงสร้างเงินทุนธุรกิจ [สื่ออิเล็กทรอนิกส์]. ค้นเมื่อ 24 ธันวาคม 2562, จาก <https://www.terrakk.com>
- ไทยบีเอ็มเอ (ThaiBMA). (11 มกราคม 2562). *D/E Ratio บอกระบบไร้ข้าง* [สื่ออิเล็กทรอนิกส์]. ค้นเมื่อ 24 ธันวาคม 2562, จาก <http://www.thaibma.or.th/EN/Investors/Individual/Blog/2019/11012019.aspx>

ภาษาต่างประเทศ

- Afify, H. (2009). "Determinants of audit report lag: Does implementing corporate governance have any impact? Empirical evidence from Egypt". *Journal of Applied Accounting Research*, Vol. 10 No. 1, pp. 56-86.
- Ahmad, R. A. R., & Kamarudin, K. A. (2003, June). Audit delay and the timeliness of corporate reporting: Malaysian evidence. In *Communication Hawaii International Conference on Business*. June, University of Hawaii-West Oahu.

บรรณานุกรม (ต่อ)

- Al Daoud, K. A., Ismail, K. N. I. K., & Lode, N. A. (2015). The impact of internal corporate governance on the timeliness of financial reports of Jordanian firms: Evidence using audit and management report lags. *Mediterranean Journal of Social Sciences*, 6(1), 430.
- Altman, E. I. (1968). Financial ratios, discriminant analysis and the prediction of corporate bankruptcy. *The journal of finance*, 23(4), 589-609.
- Anjum, S. (2012). Business bankruptcy prediction models: A significant study of the Altman's Z-score model. Available at SSRN 2128475.
- Apergis, N., Sorros, J., Artikis, P., & Zisis, V. (2011). Bankruptcy probability and stock prices: the effect of Altman z-score information on stock prices through panel data. *Journal of Modern Accounting and Auditing*, 7(7), 689.
- Ashton, R. H., Graul, P. R., & Newton, J. D. (1989). Audit delay and the timeliness of corporate reporting. *Contemporary accounting research*, 5(2), 657-673.
- Burns, N., & Grove, S. K. (1993). *Study the practice of nursing research: Conduct, critique & utilization. 4th edition. W. B. Saunders Company: Philadelphia.*
- Carlsaw, C. A., & Kaplan, S. E. (1991). An examination of audit delay: Further evidence from New Zealand. *Accounting and business research*, 22(85), 21-32
- DeZoort, F. T., & Salterio, S. E. (2001). The effects of corporate governance experience and financial-reporting and audit knowledge on audit committee members' judgments. *Auditing: A Journal of Practice & Theory*, 20(2), 31-47.
- Hashim, U. J., & Abdul Rahman, R. (2010, November). Board independence, board diligence, board expertise and impact on audit report lag in Malaysian market. *In Finance and Corporate Governance Conference.*
- Jaggi, B., & Tsui, J. (1999). Determinants of audit report lag: Further evidence from Hong Kong. *Accounting and business research*, 30(1), 17-28.
- Krishnan, J. (2005). Audit committee quality and internal control: An empirical analysis. *The accounting review*, 80(2), 649-675.
- Mohamad-Nor, M. N., Shafie, R., & Wan-Hussin, W. N. (2010). Corporate governance and audit report lag in Malaysia. *Asian Academy of Management Journal of Accounting & Finance*, 6(2).

บรรณานุกรม (ต่อ)

- Ng, P. P., & Tai, B. Y. (1994). An empirical examination of the determinants of audit delay in Hong Kong. *The British Accounting Review*, 26(1), 43-59.
- Owusu-Ansah, S., & Leventis, S. (2006). Timeliness of corporate annual financial reporting in Greece. *European Accounting Review*, 15(2), 273-287.
- Susilowati, E., & Simangunsong, J. M. (2019). Financial Distress, Bankruptcy Analysis and Implications For Stock Prices of Consumer Goods Companies in Indonesia. Relevance: *Journal of Management and Business*, 2(2).
- Thai, S. B., Goh, H. H., HengTeh, B., Wong, J., & San Ong, T. (2014). A revisited of altman z-score model for companies listed in Bursa Malaysia. *International Journal of Business and Social Science*, 5(12).
- Will Kenton. (2019, December 8). *Altman Z-Score*. [Electronic version]. Retrieved 2019, December 24, from <https://www.investopedia.com/terms/a/altman.asp>
- Zhang, Y., Zhou, J., & Zhou, N. (2007). Audit committee quality, auditor independence, and internal control weaknesses. *Journal of accounting and public policy*, 26(3), 300-327.

ประวัติผู้ศึกษา

ข้าพเจ้าชื่อ นางสาวพจนานถ นามสกุล ทะละศักดิ์ เกิดเมื่อวันที่ 28 มีนาคม ปี พ.ศ. 2538 สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรีจาก มหาวิทยาลัยสยาม คณะบัญชีบัณฑิต เมื่อปีการศึกษา 2561 และกำลังศึกษาต่อในระดับปริญญาโทหลักสูตรบัญชีมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย ปีการศึกษา 2561 ปัจจุบันทำงานอยู่ที่ บริษัท พี.เอ็ม.ออดิท จำกัด ตำแหน่ง ผู้ช่วยผู้ตรวจสอบบัญชี